

JEDNOTA BRATRSKÁ

ŘÁD CÍRKEVNÍ JEDNOTY BRATŘÍ ČESKÝCH

podlé učení Kristova a příkladu prvotní církve ku pobožnému ostříhání hned v původu vyzdvižený, nyní pak z příčin hodných vůbec vydaný. 1. Kor. 14, v. 40. Všecko slušně a podlé řádu ať se děje. K Efez. 4, v. 11. 12. 13. Kristus dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné pak evangelisty, jiné pak pastýře a učitele pro spořádání svatých, k dílu služebnosti, pro vzdělání těla Kristova, až bychom se sběhli všickni v jednotu víry a známosti Syna Božího, v muže dokonalého, v míru postavy plného věku Kristova.

Obsah:

Předmluva vydavatele

Předmluva

Řád Jednoty Bratrské

I. - O řádu veřejném celé Jednoty.

II. - O řádu synodů a ordinací všelijakých.

III. - O řádu přísluhování církevního

IV. - O řádu domovním služebníků

V. - O řádu domovním posluchačů.

VI. - O visitacích a neb navštěvováních, skrze něž se k řádu dohledání děje.

VII. - O řádu kázně v Jednotě Bratrské

Zavírka

Soud a svědectví některá o řádu i veřejně i obzvláště o tom, kterýž se zachovává v Jednotě Bratrské

Předmluva vydavatele

„Řád církevní Jednoty bratrské“ nepochází od Komenského. Mezi svými spisy neuvádí ho nikde, jednou dokonce jmenuje ho výslovně „jako spis ne svůj vlastní, ale oficiální spis své církve“.¹ Ještě patrnější jest pravda ta z Předmluvy na Řád, v níž podepsaní „Starší a kněží Jednoty bratrské“ sdělují potřebná data původství tohoto díla. Sahá až k r. 1609, neboť majestátem císaře Rudolfa II. utvořen byl zdánlivě nerozborný podklad právní pro českou církev evangelickou, o něž usilovala již od r. 1575. Takovéto jednotné církve evangelické však tehdy vlastně ještě nebylo. Stará církev podobojí porušena byla až na nepatrné zbytky evangelickými novotami, jež od západu do země vnikaly, zvláště lutherstvím, tak že sněm český r. 1567 mohla prohlásiti za zrušena, a tito evangelicky smýšlející novoutraktisté podali v konfessi z r. 1575, jejíž úplnou shodu s konfessí Augsburskou osvědčovali, vyznání víry všechny členy spojující.

Pouze Jednota bratrská, která nejen v zemi dosti byla rozšířena, nýbrž i mezi stavy měla mnoho ochránců, nepřistoupila k té konfessi bez podmínek, nýbrž podržela své vyznání zvláštní a dosáhla jen toho, že stavové, odevzdávající českou konfessi císaři Maxmiliánovi II., poukázali na shodu její s konfessí bratrskou a získali tím pro ni touž ochranu jako pro svou církev vlastní. V boji stavů o dosažení majestátu Jednota změnila postavení své potud, že byla ochotna v Čechách vzdáti se vlastního svého vyznání a s ostatními stavy evangelickými přiznávat se ke konfessi z r. 1575. Když pak v květnu r. 1608 stavové evangeličtí, vedeni jsouce členem Jednoty Václavem Budovcem, dožadovali se u císaře uznání této konfesse, Bratří pořídili její vydání, aby tak osvědčili plný svůj souhlas s ní, při čemž ovšem poněkud skrývají skutečně provedenou změnu ve svém postavení, píšíce v předmluvě: „Ačkoli předkové naši milí svou vlastní, při níž i od J. M. pánů stavů zanechání jsou (jakož to supplikací od J. M. pánů stavů J. M. C. podaná dostatečně vysvědčuje), avšak i tuto všech tří stavů konfessi ve všech podstatných artikulích podlé i jejich i našeho uznání s naší konfessí se srovnávající oblíbili a k ní se přihlásili... Poněvadž snad někteří by se najíti a domnívati mohli, jako by nynější kněží a služebníci Jednoty šlépějemi předků svých nekráčeli a té konfessi sobě neoblíbovali, nýbrž na odpor jí něčemu posluchače své vyučovali, protož smě nikoli nechtěli a také slušně nemohli toho pominouti, nežli vytištěním v nově často

¹ „De bono Unitatis“, 1660, Dedicatorium alloquium, p. 14: „In substantia rei nihil mutavi, utpote scripto non tneo, sed ecclesiae publico.“

jmenované konfessí přede vším křesťanstvím v tom se osvědčiti, že následující předků našich milých tu konfessí ve všech podstatných artikulích s naší se srovnávající oblubujeme.“

Jakkoli tedy Bratří vzdávají se vlastního vyznání víry ve prospěch konfesse české, nechtějí přece zároveň obětovati celou svou samostatnost církevní, jež záležela v církevní ústavě, ve zvláštních řádech společenských a zvycích bohoslužebných, zkrátka ve všem tom, co se zahrnovalo výrazem „řád církevní“. Bylť výsledkem vývoje půl druhého století trvajících, plného těžkých bojův a pronásledování, a tvořil vlastně církevněhistorický ráz Jednoty mnohem spíše nežli formulovaná konfesse, jež, jak známo, u Jednoty vlastně měla vždy spíše ráz obranný proti ostatnímu světu. Vzdání se beze všeho tohoto řádu svého měla církev ta tím méně příčiny, když ostatní stavové evangeličtí skutečně nestanovili ještě pražádného vlastního řádu církevního, neboť to mohlo se přirozeně státi teprve tehdy, když jim přiznáno bylo majestátem právo k založení samostatné církve.

Vzhledem k tomuto historickému stavu pak nastávala trojí možnost: buď přijme církevní řád bratrský veškerá česká církev evangelická. To arci sotva bylo možno a nebylo ani navrženo od nižádné strany, neboť církevní řád takovéto svobodné církve, sice dosti rozšířený, ale přece malý, nemohl beze všeho přenesen býti na velikou církev zemskou. Poměry tu byly příliš různé. Druhou možností bylo zřízení jednotného řádu církevního, v němž by se dbalo co nejvíce řádu bratrského. Ale i to uznati musel za neuskutečnitelné výbor k tomu zvolený, jenž počal zasedati dne 30. července 1609. I zbývala jedině třetí možnost, aby Bratří podrželi svůj řád církevní, a ostatní stavové evangeličtí aby si pořídili svůj řád vlastní, potřebám jejich přiměřený, a ústavní jednota obou stran aby se omezovala hlavně na společnou konsistoř. V tom smyslu bylo učiněno porovnání mezi Bratřimi a evangelickými stavy dne 28. září 1609, když majestát již napřed byl uznal takovou smlouvu, jež se teprve měla provéstí.² V porovnání tom³ uznává se samostatnost obou řádů církevních těmito slovy: „Pročež pro řády a ceremonie, též pro kázeň a tvrdší disciplinu, kteráž by při kterémkoli tom kněžstvu se nacházela, postupování a zlehčování jedněch i druhých díti se nemá.“

Vše to jednání ovšem předpokládá, že církevní řád bratrský, který byl předmětem vyjednávání, písemně upraven byl v rukou jejich. To potvrzuje předmluva „Řádu církevního“ vypravující, že tehdy „poručeno jest Bratřím a patronům jejich, aby, co obzvláštního v

² Text nacházíme na př. v Historii České Pavla Skály ze Zhoře, vyd. Tieftrunkova díl I., str. 249-253.

³ „náboženství své křesťanské pod obojí podle též konfessí a svého mezi sebou učiněného porovnání a sjednocení volné a svo-bodně všudy a na všelikém místě provozovati...“

církvích svých, zvláště strany řádu a kázně mají, ukázali. I uvedeno jest to v spis a Jich Milostem podáno.“ Při té zprávě zdá se arci podivné, že Jednota mohla trvati 150 let, nemajíc církevního řádu písemně ustáleného, ač řád ten právě v Jednotě měl větší význam nežli vyznání víry, jehož v té době byla již řada otisků. Nedostávalo však se vlastně jen ještě krátkého a soustavného přehledu ústavy a zřízení Jednoty, vlastní látky řádu církevního bylo již dávno s dostatek. Obsažena byla v četných nálezech synodálních od samého počátku Jednoty, jak poznati můžeme z výtahu posud zachovaného „Dekretů Jednoty Bratrské“, pak v různých návodech a instrukcích pro vedení jednotlivých úřadů a povolání („Zprávy biskupské“, „Zprávy kněžské“, „Zpráva církevní“ a pod.), jakož i v hojných spisech vzdělávacích: O panenství, o manželství, o pokání a j. Snesení veškeré látky v jediný Řád církevní neukázalo se patrně potud potřebným. A i když pro jednání r. 1609 takový Řád poprvé byl navržen, nepokládalo se za potřebné, aby odevzdán byl veřejnosti tiskem. Zůstal rukopisem a byl nám takto zachován pod názvem „Řád zvláštní mezi Bratřími“.⁴ Již tento titul poukazuje na zvláštní podnět k sepsání jeho. V pěti stručných odstavcích jedná se: 1. o konsistoři, 2. o synodách a ordinacích, 3. o řádích v bratrských domích, 4. o kázni, 5. o řádu neb obyčejích při službách církevních. Celek vyplňuje v tisku jen 12 osmerkových stran.

Sepsání tohoto prvního náčrtku Řádu církevního dle historického výkladu svrchu podaného položití třeba do měsíce července r. 1609, poněvadž, jak řečeno, dne 30. července počala zasedání výborová, jež provedla porovnání mezi Jednotou a stavy evangelickými.

Dále vykládá předmluva z r. 1632, že „totéž sepsání léta 1616 na synodu hlavním v Žeravicích v plné radě přehlídnuto, doplněno a všemu kněžstvu také ku přečtení a bedlivému uvážení podáno. Což od nich ode všech oblíbeno, přijato a podpisem všech starších z Čech, Moravy i Polska tu shromážděných pro budoucí pamět... stvrzeno jest.“ Toho roku tedy asi Řád nabyt značně širšího rozsahu, v němž vytištěn r. 1632, neboť až do toho roku, jak Komenský výslovně praví, chován byl jen rukopisně.⁵ Teprve r. 1632 usnesl se synod v Lešně konaný na vytištění jeho, a to na žádost přátel Jednoty také cizozemských. Předmluva dává výslovně: „stalo se přítomného ted' léta zde na synodu Polském svolení, aby znovu bedlivě přehlédnut a k imprimování dán byl“, a Komenský podává nálezu synodu o tom ve spise „Vindicatio famae“ (1659, str. 26) obsírně těmito slovy: „in congressu quodam dispersorum e

⁴ Vydán poprvé od prof. Dra. G. A. Skalského v „Písemných památkách evangelických minulosti české“, č. 2. (nákl. J. Hoblíka v Pardubicích 1907).

⁵ *Beatenus in antistitum manibus tantum custodita.* „Vindicatio famae et conscientiae Joh. Comenii a calumniis Nic. Arnoldi, 1659, p. 26 (na citát upozornil mne prof. Kvačala).

Polonia, Silesia Hungariaque convocatorum seniorum decretum factum, ut eadem maiorum instituta ... typis exscriberentur triplici fine:

1. ut nobis ipsis, sub acri Dei disciplina constitutis, quomodo a prima caritate exciderimus, melius occasio agnoscendi esset; atque si nos misericordiae oculo respicere patriisque ecclesiis restituere placeret Deo, quomodo ad antiqua fundamenta redeundum esset omnibus, apertius constaret omnibus.

2. Fratresque Poloni suis in ecclesiis collapsam disciplinam ut reparare interim quoque possent facilius.

3. Aut si utrosque sub castigatione hac interire vellet Deus (videbamus enim in Polonia quoque omnia ruere in peius, religionis apud nostros invalescere frigus, disciplinae fastidium, apostasias crebras, ecclesiarumque et patronorum ecclesiae minorem in dies numerum etc.), ut vel ad posteros memoria exstaret honesta, qualis populus fuerint maiores nostri.“

Ale mezi nálezy synodu, 6. října 1632 v Lešně konaného, není takového, jenž by určoval tištění Řádu z trojích důvodů, jež Komenský uvádí, nýbrž rozhodnuto tam: „Řád Jednoty, do polovice již vytisknutý, aby dotlačen byl.“⁶ Rozhodnutí o vydání tiskem tedy patrně stalo se dříve. Nemůže tu Komenský míniti ani porady předběžné, jež se konala v Lešně dne 1. srpna 1632 a označena pouze jako „shledání osob některých z rady Jednoty v Lešně Polském“. Snad lze v tom shledávat malou neurčitost se strany Komenského, jestliže nepřipomenul, že seniorové již před synodem počali s tiskem a dodatečně vyžádali si k tomu svolení synodu. Neurčitá zajisté je další zpráva Komenského: „prodiit libellus iste bohemicæ anno 1633 Lesnae, latine autem anno sequenti Wratislaviae“,⁷ neboť ve skutečnosti vydání české má letopočet 1632, latinské 1633. Německé vydání vyšlo rovněž v Lešně r. 1633, a překladatelem byl dle zprávy Komenského jakýsi Jindřich Walther, muž jinak neznámý.⁸ Také pořízení překladu polského bylo staršími doporučeno, ustanovení též překladatelé, ale jakkoli na synodech opětně to připomínáno, práce ta provedena nebyla. Poláci zprvu namítali, že kněží češtině rozumějí, a kdo by tedy četl latinský překlad? Posléze však vyslovili se, že ten řád

⁶ Dekrety Jednoty, vyd. A. Gindely, str. 279. Mimo to synod ten jmenuje se na tomto místě: „Shromáždění Bratří starších z Polska a Slezska“, kdežto Komenský jej nazývá „Congressus dispersorum e Polonia, Silesia Hungariaque convocatorum seniorum“.

⁷ Comenii Vindicatio famae, p. 27. K latinskému vydání z r. 1660 (viz níže č. IV.) Komenský připojuje poznámku: „Ut typis exscripta fuit MDXXXII“; to však může se dle výkladu svrchu podaného vztahovati jen na první vydání české.

⁸ „pio quodam sene Silesio, Henrico Walthero, operam sibi hanc ultro deposcente“ (tamtéž).

církevní odporuje zvykům polským, šlechta, z níž zbory nejvíce se skládají, že by se nesklonila pod takové jho. A tak nedošlo ku překladu, což je patrnou známkou vnitřního úpadku Jednoty v Polsku.

Proč ostatně Bratří právě r. 1632 připadli na myšlenku, že rozšíří řád církevní z r. 1616 tiskem, a to nejprve jazykem českým, tedy pro vlastní své členy a krajany, a proč s tím tak spěchali, až synod musel dodatečně schváliti počatý již tisk, souvisí zajisté s politickými událostmi toho roku. K tomu poukazuje také první z důvodů, jež Komenský o vytištění uvádí: „si nos misericordiae oculo respicere patriisque ecclesiis restituere placeret Deo“ etc.⁹ Neboť nejen obsazení Prahy vojskem saským, kteráž ovšem již v květnu r. 1632 ocitla se opět v moci Valdštejnově, oživilo v exulantech naději v návrat do vlasti, nýbrž očekávání to pojilo se především k osobě krále Gustava Adolfa, do něhož evangelíci již tehdy a až do smrti jeho stále se nadáli, že pomůže straně jejich k vítězství. Vzhledem k očekávanému tomu novému usazení Jednoty ve vlasti bylo tedy úmyslem starších, řád církevní dáti do rukou všem členům své církve, aby všem bylo patrné, „quomodo ad antiqua fundamenta redeundum esset omnibus“.

Z tohoto výkladu o vzniku „Řádu církevního“ je sice s dostatek patrné, že Komenský nemůže býti nazýván jeho původcem, ale zbývá ještě ukázati, proč a jakým právem kniha ta od starodávna uváděna v souvislost se jménem Komenského.

Především je možno, ba pravděpodobno, že latinský překlad Řádu pochází od Komenského. Ježto totiž německého překladatele jmenuje, lze se domnívati, že by byl uvedl též latinského, kdyby jím nebyl sám. Větší pravděpodobnosti mínění to nabývá ještě úřadem, jenž mu svěřen synodem r. 1632, což vyloženo slovy: „Písařství Jednoty svěřeno B. Janovi Komenskému“.¹⁰ Jakožto písař Jednoty měl totiž dozor nade vším vedením písemným své církve a měl pro ni pracovati též perem. Odpovídati měl nejen na spisy odpůrců a předkládati svou odpověď dobrozdání rady, nýbrž „viděl-li by, že v některých podáních užitečných Jednota nedostatek má, to starším a radě oznámiti a vedle společného snesení a poručení to doplniti.“¹¹

Dle toho náležel latinský překlad Řádu zcela v obor povinností písařových.

⁹ Comenii Vindicatio famae, p. 26.

¹⁰ Dekrety, str. 278.

¹¹ Řád církevní: Povinnosti písaře Jednoty. Ze překlad vydán byl ve Vratislavi, neodporuje nikterak domněnce o práci Komenského. Snad to souvisí s okolností, že tehdy žil v městě tom veliký příznivec Bratří, Karel z Žerotina.

Ale všechny ty první otisky Řádu (český, latinský a německý) došly té doby skrovného rozšíření, a exempláře jejich náležely brzo k největším vzácnostem. Šíře známo bylo teprve druhé vydání latinské, uspořádané Komenským, v němž opatřil text četnými a obšírnými poznámkami a předeslal krátké dějiny bratrské.¹² Od té doby spojeno jest jméno Komenského úzce s tímto řádem, pojmenovaným tu „Ratio disciplinae ordinisque ecclesiastici in Unitate Fratrum Bohemorum“.

Řád líčí v sedmi částech ústavu a zřízení Jednoty. V I. pojednává „o řádu veřejném celé Jednoty“, že po krátkém odstavci dogmatickém o rozeznávání „věcí podstatných, služebných a přídavných“, kterého se v Jednotě užívalo již od dob Br. Řehoře, vykládá se o církevním rozčlenění lidu, o laických úřadech v jednotlivých oborech, a posléze jmenují se služebníci Jednoty v užším smyslu ve své působnosti vzestupně od nejnižších až k nejvyšším. Část II. jedná „o řádu synodů a ordinací všelijakých, poněvadž na synodích obyčejně, zvláště na veřejných, děje se ordinací k duchovnímu povolání. Také tento výklad počíná „řízením akolutů neb učedníků“ a končí „řízením seniorů“. Část III. obsahuje obecná ustanovení o kázání, křtu, přijímání v Jednotu, večeři Páně, sňatku a pohřbu, jakož i „řád strany svátků, suchých dnů, postů, almužen“. Ustanovení obřadů podávají postup jednotlivých výkonů, ale ponechávají ještě dosti místa vlastní agendě. Následující část IV. „O řádu domovním služebníků“ líčí život a domácí řád v t. zv. domech bratrských, kde zprávcové bratrští žili pospolu s mladými lidmi, jež vzdělávali prakticky a theoreticky v budoucí zprávce, kdežto stručná část V. „O řádu domovním posluchačů“ podává jen řadu zásad, dle nichž by členové zborů měli upravit obyčejný svůj život. Část VI. pojednává „o visitacích aneb navštěvováních, skrze něž se k řádu dohledání děje“, a část VII. „O řádu kázně v Jednotě bratrské“. Tato se provádí třemi stupni (dle Mat. 18, 15 sl.), totiž: „1. napomenutím neb potrestáním tajným, 2. zahanbením zjevným, 3. vyloučením a vyvržením z církve dokonalým.“ Vyloučení to však není neodvolatelné, nýbrž po vykonaném pokání takový člen může opět býti přijat. A všech těch tří stupňů kázně používají též služebníci Jednoty mezi sebou. Na konec připojuje se „soud a svědectví některá o řádu i veřejně i obzvláště o tom, kterýž se zachovává v Jednotě bratrské“ v českém překladě, ač synod lešenský ze dne 6. října 1632 se rozhodl, „testimonia mužů některých vzácných latině aby přidána byla.“

¹² ve spise: >De Bono Unitatis ... ecclesiae Bohemicae ad Anglicanam Paraenesis cum praemissa ordinis ac disciplinae in ecclesiis Fr. Bohem. usitatae descriptione. Arnsterdami 1660. Věnování králi Karlu II. podepsáno: „Johan - Amos Comenius, reliquiarum ecclesiae F. F. Boh. episcopus indignus, solus adhuc superstes“ (viz níže č. V.).

Různá vydání Řádu v rozličných jazycích vyšla posud tato:

I. Řád církevní Jednoty Bratří Českých, podlé učení Kristova a příkladu prvotní církve ku pobožnému ostříhání hned v původu vyzdvižený, nyní pak z příčin hodných vůbec vydaný. 1. Kor. 14, v. 40. Všecko slušně a podlé řádu ať se děje. V Lešně Polském, léta 1632; v m. 8°, str. 169 a 4 str. tisk. chyb; 16 str. Testimonia a 16 str. překladů toho, zvláště počítaných (exempl. v knihovně Musea král. Českého, neúplný v universitní knih. pražské).

II. Ratio Disciplinae Ordinisque ecclesiastici in Unitate Fratrum Bohemorum. Recens e bohemico latina facta. 1. Cor. 14, 40. Omnia decenter et secundum ordinem fiant. Anno Christi MDCXXXIII; v m. 8°, str. 125 a 2 str. Errata graviora corrigenda (exempl. v knihovně Jednoty v Herrnhutě a v městské knihovně v Gdaňsku).

III. Kirchen Ordnung, wie sie in der vereinigten Böhmischen Brüderschafft gehalten wird. Newlich auss dem Böhmischen verdeuscht (!) 1. Corinth. 14, v. 40. Lasset alles ehrlich und ordentlich zugehen. Gedruckt zur Polnischen Lissaw Im Jahr 1633; v m. 8°, str. 168 (exempl. v městské knihovně v Gdaňsku).

IV. Ratio disciplinae etc. (jako při č. II.) Anno Christi MDCXXXIII. (text úplně souhlasí s vydáním č. II., pouze chyby tiskové („Errata graviora corrigenda“) v texte jsou opraveny a nejsou tedy již ke konci otištěny). Exemplář v knihovně Jednoty v Herrnhutě.

V. Ve spise „De Bono Unitatis et Ordinis disciplinaeque ac obedientiae in ecclesia recte constituta vel constituenda ecclesiae Bohemicae ad Anglicanam Paraenesis. Cum praemissa ordinis ac disciplinae in ecclesiis F. F. Boh. usitatae descriptione. Amsterdami, apud Johannem Ravesteinium, Anno 1660. Po věnování králi anglickému Karlu II. (6 str.), podepsaném: „Christi exul, Maiestatis vero Tuae humillimus servus Johan - Amos Comenius, reliquiarum ecclesiae F. F. Boh. episcopus indignus, solus adhuc superstes,“ následuje se zvláštním listem titulním: „Ratio Disciplinae Ordinisque ecclesiastici in Unitate Fratrum Bohemorum. Ad antiquum exemplar recusa notisque illustrata. Cum praemissa de ecclesiae Bohemicae ortu, progressu mutationibusque historiola Et subiuncta ad ecclesias paraenesi. Amsterodami. typis Christophori Cunradi. Prostant vero in officina Johannis Ravesteinii. Anno 1660.

Po věnovacím oslovení („Dedicatorium alloquium“) církvi anglické (16 str.) následuje „Historiola ecclesiae Slavonicae (str. 1-63), potom

„Ratio Disciplinae Ordinisque ecclesiastici in Unitate Fratrum Bohemorum (Ut typis exscripta fuit Lesnae MDCXXXII), na str. 1-74. - Ad Rationem Ordinis et Disciplinae Fratrum Bohemorum Annotata quaedam, na str. 75 - 112. - Paraenesis ad ecclesias, nominatim Anglicanam etc., na str. 113-151. - Index rerum et verborum (7 nepočítaných stran). V m. 8“. Není v tom vydání „De Ordine et Disciplina Testimonia quaedam“ (dle č. II., v č. I. Soud a svědectví některá). Připojena jsou od Komenského k Amsterodamskému vydání Lasitského z r. 1660. (Exempláře dosti hojně.)

VI. Jiný otisk nezměněný Genevae, apud Petrum Aubertum MDCLXI. (Exempláře v zemské knihovně ve Štuttgartě a v královské knihovně berlínské; první z těchto exemplářů nemá pouze posledního listu rejstříku, po jedné straně tištěného, druhému nedostává se prvního listu titulního (De Bono Unitatis) a věnování králi Karlu II. Zařazen tedy jako „Ratio Disciplinae etc.“ dle podružného listu titulního).

VII. (Anglický překlad č. V.) An Exhortation of the Churches of Bohemia to the Church of England. Wherein is set forth the good of Unity; Order, Discipline and Obedience, in Churches rightly now, or to be Constituted. With a Description premised of the Order and Discipline used in the Churches of the Brethren of Bohemia. Written in Latin, and Dedicated to his most excellent Majesty Charls the Second, in Holand, at his returning into England; if possible it may be for an Accomodation amongst the Churches of Christ. - by J. Amos Comenius, the only surviving Bishop of the Remains of those Churches. - London, Printed for Thomas Parkhurst at the Three Crowns etc. 1661. (Exemplář choval se v Göttingách v universitní knihovně; nyní se pohřešuje, a nebylo tedy lze do něho nahlédnouti; jiný exemplář v Britsk. museu. Bližší popis tohoto vydání v Monatshefte der Com. Ges. 1895, 131).¹³

VIII. J. Amos Comenii, Eccl. F. F. Boh. Episcopi, Historia Fratrum Bohemorum, eorum Ordo et Disciplina ecclesiastica, ad ecclesiae recte constituendae exemplar, cum Ecclesiae Bohem. ad Anglicanam Paraenisi. Accedit eiusdem auctoris Panegersia, sive excitatorium universale, ad cuiusvis ordinis et loci in Europa viros, quo salubria suppeditantur consilia, quomodo communis rerum humanarum emendatio suscipi atque fieri possit, ex opere eius, ut vocat, Pansophico nondum edito desumptum. Praemissa est praefatio Jo. Francisci Buddei P. P. de instauranda disciplina ecclesiastica. Cum privilegio. Halae, Typis et impensis Orphanotrophii.

¹³ Spis >De Bono Unitatis“ Komenský v listě P. Montanovi na dvou místech uvádí mezi svými pracemi (na str. 92, III. a 96). O vydání ženevském (č. VI.) i o překladě anglickém (č. VII.) zmiňuje se v listě synodu poslaném dne 2. dubna 1662 (Patera, Korrespondence Kom. 1892, str. 250).

1702, v 4°. Po předmluvě Buddeově (na 26 nepočítaných stranách) následuje otisk stati „De Bono Unitatis“, ale bez tit. listu a věnování králi Karlovi II., tak že počíná hned druhým listem titulním: „Ratio disciplinae“ etc. Otisk pořídil Buddeus zajisté dle vydání ženevského (č. VI.), neboť pod „Dedicatorium alloquium“ vytiskl podpis rovněž jako vydání ženevské: „Pacis, Ordinis Salutisque Ecclesiae scientissimus J. A. Comenius, Moravus“, kdežto pouze vydání amsterodamské (č. V.) má přiměřené znění: „scientissimus“. Dále vynechána jsou na zvláštním titule Řádu jak u Buddea, tak ve vydání ženevském slova: ut typis excripta fuit Lesnae MDCXXXII. Ba dokonce je pravděpodobno, že Buddeus užil právě berlínského výtisku tohoto vydání, neboť nemá právě těch věcí, jichž se berlínskému exempláři nedostává.

IX. De bono unitatis et ordinis disciplinaeque et obedientiae in ecclesia recte constituta vel constituenda ecclesiae Bohemicae ad Anglicanam Paraenesis. Scripta a J. Amos Comenio, ecclesiae F. F. Bohemorum episcopo. Ob utilitatem suam turbulentis his temporibus recusa. Londini, prostant apud J. Donning in vico vulgo dieta Bartholomew-Close, prope West-Smithfeld, 1710. (Exemplář v královské knihovně v Kodani).

X. Kurz-gefasste Kirchen - Historie der Böh-mischen Brüder, wie solche Johann Amos Comenius, weyland letzter Bischoff der vereinigten Brüder-Gemeine in Böhmen, Lateinisch beschrieben, hernach aber, um des erbaulichen Inhalts willen Nebst einem Glaubens-Bekanntniss, Etlichen zur Erläuterung dienlichen Briefen, Und der fürtrefflichen Kirchen-Ordnung derselben unsern lauen oder gering geachteten Kirchen-Verfassungen, und meist ohne geistliche Zucht stehenden Gemeinden, zu einem hell-polirten Spiegel, denen noch wenigen Frommen aber zur Ermunterung in der Gottseligkeit ins Teutsche ubersetzet, auch Mit nützlichen Anmerckungen und einem guten Register versehen worden. Schwabach, Verlegts Johann Jacob Enderes, Hoch-Fürstl. privil. Buch- und Disputations-Händler 1739. - Kniha věnována jest dánskému králi Kristiánovi VI. v 8°, věnování 8 listů, předml. 3 listy, věnování (Komenského) anglické církvi 8 listů. Na str. 1 -142 Kurze Historie der Slavonischen Kirche (překlad „Eccles. Slav. Histor.“), na str. 143-268 Confessio, Das ist: Bekäntniss des Glaubens atd. (otisk německého překladu z r. 1564 konfesse bratrské z r. 1535); na str. 269-468 „Die Apostolische Ordnung und KirchenZucht, Wie dieselbe Bey denen Gemeinden der Vereinigten Brüder in Böhmen, Im Segen, und zur allgemeinen seligen Erbauung und Wachsthum in dem Guten beobachtet und geübet worden. Anno 1737. Rejstřík 14 listů. Základem tohoto překladu jest pouze vydání Buddeovo, jak patrné již z předmluvy. Tiskovou chybu vydání ženevského i Buddeova podpisu Komenského (scientissimus m.

sitientissimus) vydání toto převádí slovy: „Der in der Friedens-Ordnung und im Heil der Kirche wohlerfahrene J. A. C.“ - Poznámky (Annotata) Komenského připojeny jsou všude pod text překladu a rozšířeny ještě několika málo poznámkami vlastními. Dle zprávy o knize v Actech hist. eccl. IV. 284 nové ty poznámky pocházejí od Jana Petra Krafta, evang. kazatele v Řezně.

XI. Die Kirchenordnung und Disciplin der alten Hussitischen Brüderkirche in Böhmen, Mähren und Polen, ein ehrwürdiges beherzigenswerthes Denkmal evangelischer Reformation vor Luther, unserer evangelischen Kirche verdeutscht dargereicht von Albert Köppen, evangelischem Pfarrer zu Bienowitz bei Liegnitz. Ordo rerum anima. Leipzig, Verlag von Wilh. Engelmann 1845, v 8° str. XL a 119. - Překlad proveden jest dle prvního vydání latinského (č. II.), zároveň použil překladatel vydání Buddeova (č. VIII.). „Praefatio“ starších a poznámky Komenského jsou vynechány. Za to připojeno několik svědectví („Testimonia“) jednak z vyd. č. II., jednak z „Krátkých dějin“, a to latinských i v něm. překladě.

XII. Church Constitution of the Bohemian and Moravian Brethren. The original Latin with a Translation, Notes and Introduction by B. Seifferth, Bishop of the Brethren's Church. „Humaniter accipi et benigne ab omnibus, in quorum manus venerint, haec nostra cognosci petimus: et hinc totius quam ex adversariorum aut vulgi sermonibus, aut historicorum etiam quorundam et aliorum minime veracibus scriptis de rebus nostris statuere.“ - Prooemium ad Confessionem Fratrum Bohemorum, A. D. 1535. London W. Mallalieu and Co. 97. Hatton Garden. MDCCCLXVI. v 8°, str. 200. Latinský text jest otiskem vyd. amsterodamského z r. 1660 (č. V.), anglický překlad je nový (nikoli č. VII.). Na konec připojeno jen několik málo poznámek Komenského v překladě.

XIII. Řád církevní Jednoty Bratří Českých, podle učení Kristova a příkladu prvotní církve ku pobožnému ostříhání hned v původu vyzdvižený, nyní pak z příčin hodných vůbec vydaný. - Všecko slušně a podle řádu ať se děje. 1. Kor. 14, 40. V Praze, vydáním a nákladem Comenia, evangelické matice Komenského. Tiskem F. Šimáčka. 1897. (Comenium XII. Vědecký odbor č. 7). v 8°, str. 125. Otisk č. I. dle Exempláře v Museu král. Českého. Připojena jsou Annotata Komenského dle vydání amsterodamského z r. 1660 (č. IV.), a to v českém překladě A. Vávry.

Podáváme tuto český text přesně dle I. vydání z r. 1632 (č. I.) rovněž text latinský dle I. vydání latinského (A) z r. 1633 (č. II.), připojujeme odchylná čtení II. vyd. latinského (B) z r. 1660 (č. V.); rovněž poznámky (Annotata), od Komenského k tomuto vyd. připojené.

Předmluva

Není neznámé z historií, pobožný čtenáři, že, ačkoli před dvěma sty lety skrze M. Jana Husa a Jeronýma Pražského v národu Českém Pán Bůh pravdu svou z Antikristových temností jasně na světlo vyvozovati byl začal, lstmi však nepřátelskými Čechové zase uloveni a ku poslušenství stolice Římské na sněmě Bazilejském (léta 1433) přivedeni byli, tak že kalicha užívání toliko sobě vymínivše, ve všem jiném zase ku papeži přistoupili. Čehož když se nejedněm pobožným a osvíceným mužům slitovalo, že se rozsvícené světlo zase pod kbelec stavěti má, rozhorlivše se v Bohu, oddělili se i od té kališné strany, a sobě sami řád církevní vyzdvihše, obzvláště obnovenou církví neb jednotou učiněni jsou. Nebo je k tomu vedl rozkaz Boží: Vyjděte z Babylona, lide můj, abyšte neobcovali hříchům jeho (Zjev. 18, 4). A opět: Vyjděte z prostředku jejich, oddělte se, praví Pán, a nečistého se nedotýkejte; a já přijmu vás (2. Kor. 6, 17). Kterážto oddělení jak pobožně, rozvážlivě, s vroucími po mnoho let modlitbami dalo se, a jak přepracně ti gruntové zakládání byli, o tom historia Jednoty svědčí; připomínati toho pro krátkost nyní nelze. To zřejmé jest, že ta pobožných lidí hrstka (mezi nimiž mnozí byli muži osvícení, všelijakého povolání, až i z urozených a učených někteří, i kněží římského svěcení), vlastní a praví Husovi učedlníci a následovníci byli. A však když sobě titul Husitů kališní byli osobili, a tito také proti Ducha svatého zapovědi (1. Kor. 1, 12. 13) od lidí se titulovati nežádali, jmenovali sebe vespolek milým tím a na křesťany nejprůpadnějším jménem: Bratří; poněvadž i Kristus učedlníky své tak jmenovati začal, když řekl: Vy pak všickni bratří jste (Mat. 23, 8); i apoštolé tak své posluchače nazývali.

V knihách pak svých ohled majíce na základ pře M. Jana Husa (že zákon Kristů dostatečný jest k zpravování církve rytěřující bez přidávání a přimíšení zákonů lidských) a umínivše na tom základu státi a jeho neustupovati; nýbrž obmýšlejíce, aby i potomkové to stále v paměti měli, podpisovali se: Bratří zákona Kristova. A že řád slušný mezi sebou k ostříhání u víře a lásce jednomyslnosti vyzdvížený měli, nazvali tu společnost svou Jednotou Bratrskou, jakž se dodnes jmenuje. Ačkoli pak na ně hned v počátcích i potom nemalá pokušení přicházela (nebo je nepřátelé titulem Pikhartů hyzdili), tak mnoho však Pán Bůh bud milosti jim u

vrchností dával, že jích zlým lidem k vůli tříbiti nedopouštěli, aneb ochrany při nich dokazoval, že, kteří se na vyhlazení jich vydávali, sami divnými Božími soudy potírání byli.

Že pak fary a kostely všudy buď Římané neb kališní drželi, oni obzvláštní sobě domy a k službám Božím místa (staročeským vlastním jménem Zbory je nazývajíce) vyzdvihovati musili. Kterémuž svému dílu, bez ramene světského konanému (Zach. 4, 6), tak požehnal Pán Bůh, že čím více nepřátelé zastaviti je usilovali, tím více rostlo (nalézáme zajisté v pamětech, že okolo léta 1500 do dvou set zborů v Čechách a v Moravě měli) až do času, v kterémž Bůh i nad Německou zemí se smilovav, D. Lutera vzbudil a krajinám Říše svíce evangelium svého také rozsvítil. Kdež předkové naši několikrát k Luterovi i jiným v říši slavným církve učitelům vysílavše, v učení víry jednomyslnost našli, strany pak řádu a kázně mezi sebou od nich schválení a potvrzení přijali; jakž listové jejich k Jednotě o tom svědčí. Když pak léta 1548 Ferdinand král z stavů některým statky odjav, církve míst těch rozptýlil a z zemí svých vypověděl, oni do koruny Polské se obrátivše, i tam některé zbory Páně založili.

Až pak léta 1609, když stavové království Českého, obdrževše na slavné paměti císaři Rudolfovi náboženství svobodu, všecky evangelistské obnovené církve pod jednu konsistoř, a bylo-li by možné, v jeden řád uvésti chtěli: poručeno jest Bratřím a patronům jejich, aby, co obzvláštního v církvích svých, zvláště strany řádu a kázně mají, ukázali. I uvedeno jest to v spis a Jich Milostem podáno. Což poněvadž zhaněno býti nemohlo, však mezi tím nevidělo se ještě na ten čas, jak by všecky české církve na jeden způsob přivedeny býti mohly: dovoleno jest Bratřím (do konsistoře sic jinak společně přijatým), aby při témž řádu svém zůstávati mohli, dokudž by dokonalejšího něco, což by všechněm společné bylo, neukázal Bůh.

Aby tedy ti řádové dobří stále ostříhání býti mohli a snad pomálu (jakž bývá, když bedlivého na něco pozoru není) nezacházeli, totéž sepsání jich léta 1616 na synodu hlavním v Žeravicích v plné radě přehlídnuto, doplněno a všemu kněžstvu také ku přečtení a bedlivému uvážení podáno. Což od nich ode všech oblíbeno, přijato a podpisem všech starších (z Čech, Moravy i Polska tu shromážděných) pro budoucí pamět, nýbrž zavázáním sebe vespolek k jednomyslnému všeho toho v lásce ostříhání stvrzeno jest.

Že pak i tehdaž přimluvy, aby týž řád na světlo dán byl, šly, i nyní některých pobožných (až i z zemí cizích od jiných obnovených církví) žádosti přistoupily, stalo se přítomného teď léta zde na synodu Polském svolení, aby znovu bedlivě přehlédnut a k imprimování dán byl; což nyní i vykonáno jest. Nebo ač dokročila na nás kázeň Boží (snad i pro opuštění první té lásky

a horlivosti, Zjev. 2, 4), nesluší však dopouštět, aby, což jednou tak rozšafně spořádáno a svatě s velikým prospěchem užíváno bylo, v zapomenutí dáno býti mělo. Nýbrž mysliti potřebí, aby, co zkulhavělo, do konce se nevyvinulo, ale raději uzdraveno bylo (Žid. 12, 13). Čehož nám Bůh popřítí a ve všelike milosti své nás i všechny věrné křesťany obnoviti a utvrditi rač pro jméno své svaté. Amen.

Starší a kněží Jednoty Bratrské.

Řád Jednoty Bratrské

Z příkladu všeho světa zřejmé jest, že žádná lidská buď větší neb menší společnost, království, město, dům v svém zdárném způsobu, nýbrž žádná stvořená věc v svém bytu bez jistého řádu státi nemůž (1. Kor. 14, 33); alebž bez něho hned se všechno mění, ruší, boří, mizí a hyne. Ovšem tedy církev Jezukristova, jenž jest dům Boží (1. Tim. 3, 15), město Krále velikého (Žalm 48, 3), království Boží, státi ani nemá ani nemůže; pročež apoštol napsal:

Všecko slušně a podlé řádu ať se děje (1. Kor. 14, 40). Kteréhož ač ne všudy po všech částkách církve jednotejně se ostříhá, jisté však jest, že, čím která partikulární církev neb jednota lepšími řády opatřena jest, tím mocněji stojí a tím také zdárněji kvete. Což předkové Jednoty Bratrské jakožto osvícení, pobožní a rozšafní muži uvažující, hned v počátku svého od modlářů oddělení ne na to samo toliko (ač nejpředněji), jak by učení Božího čistotu a života křesťanského pobožnost mezi sebou vzdělali, ale také aby se v obojím tom a oboje to v

sobě utvrdili (2. Tim. 2, 2; Tit. 3, 8), nýbrž čím dál tím víc rozhojňovali, myslili. I spořádali s pomocí Boží jakož sami sebe v té svaté společnosti, tak i věci ty, v nichž čistá Boží pocta a církve vzdělání záleží, tak jak nejlépe buď podle apoštolské a prvotní po apoštolích církve příkladu mohli, aneb jakž přítomný jejich v pokušení postavených způsob dopouštěl. Kteréžto všeho tak spořádání řádem nazvali. A ten řád my nyní vypisovati majíce, rozdělíme jej na sedm částek:

- I. Nejprve se ukáže řád neb spořádání celé Jednoty.
- II. Řád kněžstva aneb způsob synodů a ordinací.
- III. Řád církevního přísluhování v zbořích.
- IV. Řád domovní služebníků.
- V. Řád domovní posluchačů.
- VI. Řád visitací a dohledání předložených k nižším svým.
- VII. Řád kázně, kterouž se jako svazkem všecken ten řád ve všech částkách svých zdržuje.

I.

O řádu veřejném celé Jednoty.

Řád celé Jednoty Bratrské jest jakož věcí těch, v nichž služba Boží záleží, jisté podle Božího slova spořádání, tak i osob v té společnosti jednomyslně Bohu sloužících rozstavení a jistými k sobě vespolek povinnostmi svázání.

Řád z strany věcí, na nichž se Jednota založila.

Nalezše první původové Jednoty všecko tehdaž v náboženství křesťanském zatemněné a zmatené, že lidé, co přednějšího a co poslednějšího, a neb co hlavního a zase hlavnímu napomáhají-cího jest, nic nesoudíce, na větším díle hlavních neb podstatných věcí mýjeli, na služebných pak a nejvíce na ceremonálních službu Boží pověrně zakládali (Oz. 8, 11. 12;

Mar. 7, 9; Gal. 4, 10): i začali ukazovati rozdílnost věcí v náboženství křesťanském se zbíhajících, že v něm jsou věci některé

podstatné;

služebné;

případné.

Podstatnými nazvali věci ty, na nichž podstata křesťanství záleží a z nichž spasení plyne; jmenovitě:

Z strany Boha:

Milost Boha Otce (2. Kor. 13, 13; Luk. 1, 7. 8; Jan 3, 16).

Zásluha Pána Ježíše Krista (Řím. 3, 14. 25; 1. Jan. 2, 2).

Darové Ducha svatého (2. Kor. 1, 22; Řím. 8, 16).

Z strany nás lidí: Víra, jenž jest dobrodiní těch Božích poznávání a důvěrné sobě přivlastňování (Mar. 16, 16; Efez. 2, 8). Láska, jenž jest milujícího nás Boha zase milování a k vůli jeho všeho činění přestáváním zlého a následováním dobrého (Jan 13, 35; 2. Jan. 4, 11. 16; Izai. 1, 16). Naděje, jenž jest pevné doufání, že v obojím tom, t. u víře a lásce, setrváme a života věčného dojdeme (Řím. 8, 24; Žid. 6, 19).

Služebnými věcmi nazvali zřízené od Boha k nabývání oněch podstatných pomoci (jimiž, se nám milost Boží, zásluha Kristova a Ducha sv. dílo v známost a požívání uvodí, a skrze něž se víra, láska, naděje v srdcích našich vzdělává), jenž jsou tři: slovo Boží, klíčové a svátosti.

Podstatné zajisté věci slovem Božím nám se zjevují (Žalm 19, 12), klíči přisvědčují (Jan 20, 22), svátostmi spečetují (Řím. 4, 12).

A protož učí znáti, že přísluhování církevní potřebné jest ne samo pro sebe, než pro ony podstatné věci, a že se kázáním, rozhřešováním a svátostmi ne jiného hledati má, než aby víra co nejčistší, láska co nejvroucnější, naděje co nejpevnější (na Božím milosrdenství ve všech pokušeních života i smrti nepohnutelně založena, Žalm 13, 6; Izai. 50, 10) byla.

Případnými pak věcmi nazvali všelijaká při těch služebných věcech nařízení a ceremonie, co by kdy, kde, od koho a jak zevnitř konáno býti mělo prospěšně, to jest, jakým pořádkem a ceremoniemi neb obyčejí něco konati se má, aby zevnitřní ta nařízení a ceremonie podstatné pravdy nezastěňovaly (jakž ceremonie modlářské a pověrné činí), ale raději jak nejvýš možné jim napomáhaly (Řím. 14. celá; 1. Kor. 14. celá; Koloss. 1, 16 a jinde).

A na tyť případné věci nejpředněji se vztahuje řád tento Jednoty naší. Nebo podstatné a služebné společné máme se všechněmi pravými křesťany (Řím. 10, 12; Efez. 4, 3. 4. 5. 6. kdyby jen všichni, co mají, souditi a rozdílu šetřiti chtěli) ; v případných pak dělíme se od jiných, pilně to od předků z písem sv. a z příkladu první církve vyšetřino majíce, co k vzdělání svědomí lidských slouží (Fil. 3, 15. 16). Kterážto nařízení my, za dobré je z slova Božího i z vlastního zkušené seznávše, teď před obličej církve stavíme a v nich se vysvětlujeme buď k vyvedení lidí z mylného o nás smýšlení neb některým v dobrém napomožení. Aniž tak na nich stojíme, abychom se odtud (ukázalo-li by se co vzdělavatedlnějšího) hnouti nedali (1. Tess. 5, 21), ani zase z lehkých příčin čeho měniti za slušné soudíme (1. Kor. 11, 1).

A odtudť jest, že se žádnému v celé Jednotě nedovoluje ani smyslů nových uvoditi, ani ceremonií neobvyklých začínati, ani knih jakých spisovati a vydávati bez společného každé takové věci a potřeby její uvážení a o ní svolení.

Řád lidu aneb osob.

Co se řádu osob tkne, ten záleží v takovém všech spořádání (Efez. 4, 12), aby každý své místo znaje, na koho pozor míti, o koho se starati, aneb zase koho poslouchati (1. Tes. 5, 12) a kým se zpravovati má, věděl, jakož lid, tak i služebníci.

Lid a posluchače rozdělili sobě otcové naši (zanechajíc přirozeného a politického rozměření v své váze, totiž aby manželé manželky, rodičové dítky, hospodáři čeládky, vrchnosti poddané etc. zpravovali) podlé stupňů práce, kteráž se při tom konati má, na počáteční, prospívající a dokonalé (Žid. 5, 14. neb k dokonalosti se nesoucí). A to podlé apoštolského příkladu (1. Kor. 2, 6; Isid. lib. 2. Eccl. Off. cap. 21).

Počátečními nazývali ty, kteříž se teprv summě katechismu a náboženství křesťanského počátkům učí; jako jsou dítky odrostající a odrostlí, mezi modláři vychovaní, aneb sic

cvičením zanedbaní, kteříž v péči zprávcům Jednoty se oddávajíce, také nejprve vyučování a zkušování bývají (Žid. 5, 11. 12. 13. 14).

Prospívající jsou, kteříž začátkům náboženství již vyučeni, v péči pastýřskou přijati a ke všechněm v církvi služebnostem přípuštěni jsouce, i v hojnější známosti vůle Boží i v skutečném jí ostříhání pilně se cvičí, a tak v řádu církve stojíce, posvěcení svého ostříhají (2. Kor. 7, 1; Žid. 6, 1).

Dokonalými nazývali zmocněné již v povědomosti věcí Božích a u víře, lásce, naději tak vkořeněné, že i jiné osvěcovati a k zprávě jim představovati se mohou (Řím. 15, 14; 1. Kor. 2, 6). Z takových zajisté voleni bývají soudcové zborů, almužníci a hospodářové zborů, též starší sestry.

Soudcové zborů.

Soudcové zborů jsou muži pobožní, osvícení, rozšafní, vážní, z celého shromáždění vedle příkladu v písmě sv. ukázaného (2. Mojž. 18, 21; item 5. Mojž. 1, 13; 1. Kor. 6, 2. 4. 5; 1. Tim. 5, 17.) k tomu vybraní, aby na jiných obcování, jak se kdo v svém křesťanství chovají, pozor dávali, a kdekoli výstupek jaký neb neumění při kom znamenají, ukázati, napomenouti, poučiti i potrestati, též svárlivé mířiti a summou všeliké neřády přetrhovati moc měli, buď sami neb s zprávcem zboru, jemuž ku pomoci i k radě, v čem potřeba, přidání jsou. Tolikéž k nim v věcech vezdejších o radu mladší hospodářové i jiní utíkati se volnost mají, a oni upřímě raditi a pomáhati povinni jsou.

Almužníci.

Almužníci jsou osoby rozšafné a věrné, jimž se almužen z pokladnic (kamž kdo, co chce, z lásky umítá, aby nevěděla levice, co činí pravice, Mat. 6, 3) vybírání a vedle toho péče o chudé (na kteréž aby se, pokudž nejvýš možné, žebroty, 5. Mojž. 15, 47; Řím. 12, 8. nedopouštělo, ale z týchž almužen chování byli, pozor jest) poroučí a svěřuje spolu s zprávcem a radou jeho. Povinnost také jejich jest i ta, na sirotky, vdovy, nemocné, pro víru vyhnané, aby opuštění nebyli, pozor dávati.

Hospodáři zboru.

Hospodáři zboru slovou osoby ku pečování o stavení a potřeby chrámů a domů, v nichž služebníci bydlí, zvolené. Protož i i zbirky na to činěné přijímají (2. Král. 12, 14), co kdo dá, ze jména do rejster zapisují, i nač potřebí, vydávají, ze všeho jednou v rok celému zboru počet činíce. Kdež obyčejně (poněvadž to práce těžší jest) propuštění, a jiní na jejich místa zvoleni bývají.

Starší sestry.

Starší sestry jsou matrony počestné, rozumné, vážné, z celého shromáždění k tomu vybrané, aby dávaly pozor na obcování žen a děveček, zprávcům ku pomoci byly, slovem i příkladem, poučováním i potrestáváním i radou i potěšováním, dle potřeby (Řím. 16, 1; 1. Tim. 5, 2. 9. 10; Tit. 2, 3).

To jest řád lidu v Jednotě; jemuž obcují rádi všichni pobožní, protože jej vzdělavatelný býti jakož z Božího slova, tak i z vlastního zkušením poznávají. Také se žádný k žádné takové práci neb místu nevtírá, pročez by snad od jiných pohrdnut býti mohl, ale každý od shromáždění řádně zvolen jsa, dověrně to k sobě přijímá, a jiní též se dověrně k němu mají.

Řád služebníků v Jednotě.

Služebníci Jednoty jsou kněží Páně, na místě Kristově poselství v lidu jeho konající (2. Kor. 5, 20), jichž povinnost jest slovem, klíčem a svátostmi v církvi přisluhovati; od nichž Jednota u ani latiny ani filozofie (zvláště když to v počátcích těch, jako i potom v nedostatku škol býti nemohlo) nevyhledávala; ale na tom, když vykrmeni jsou slovy víry, k učení způsobilost, bedlivost, středmost, a což více apoštolský canon při knězi vyhledává (1. Tim. 3; Tit. 1), při sobě měli, na tom přestávala a s těmito zvláštními a potřebnými dary za Kristovy pravé náměstky je dověrně přijímala. Což i D. Luther schválil, ačkoli, aby umění jazyků k teologii připojovali, radil a prosil; načež potom i pozor býval a jest, jak býti může.

Ti mají pod sebou a při sobě (ku pomoci) mladé, církvi oddané služebničky, nad sebou pak (k strážím) starší a biskupy. Při sobě zajisté mají a chovají ty, kteříž církvi se oddavše, nabýváním umění potřebného a života bez úhony k úřadu kněžskému se strojí, totiž učedníky a jáhny.

Učedníci.

Učedlníci (neb akoluthi) jsou mládenečkové od zprávců církevních v domácnost přijatí k tomu cíli, aby pro další potřebu církve v pobožnosti, v mravích i (pokudž příčiny slouží) v literním umění nad to, než by k tomu u rodičů jsouc příčiny míti mohli, pilněji cvičeni byli. Tak zajisté Samuel při Eli (1. Král. 3, 1), Elizeus při Eliášovi (3. Král. 19, 21) a (4. Král. 4, 38) zástupové synů prorockých při starších svých cvičeni bývali; tak Kristus učedníky své, nežli jim úřad svěřil, při sobě choval, cvičil, zkušoval; tak Pavel Timotea, Tita, Lukáše pěstoval (pročež se jim akolutství, Luk. 1, 3; 1. Tim. 4, 6. a 2. Tim. 3, 10 připisuje; což v řeckém textu zřejmé jest). Protož v prvotní církvi takový akolutský neb učednický stupeň schválen a přijat byl. (Cypr. lib. 3. Epist. 22. Nařídil ten stupeň i jiné biskup římský Caius. Vitae Pontificum. Potvrdil Sylvester in Concilio Romano, Canon 3.)

Povinnosti pak akolutům svým dávají Bratří tyto:

1. Mimo jinou obecní mládež pobožněji, vážněji, krotčeji sobě vésti v poslušenství a v dobrovolné Bohu a církvi sloužení ochotnosti se cvičiti a tak duchu právě učednickému zvykati (2. Tim. 3, 10. 14).
2. Cvičiti se v začátcích theologiae čtením (2. Tim. 3, 15) a z paměti se učením katechismu velikému, evangeliím a epištolám kratším: k Timoteovi, k Titovi, Petrovým etc., žalmům a písničkám duchovním.
3. Poroučí se jim doma k modlení texty sv. čísti, na ně časem promluvení nějaké a k modlitbám napomenutí (jakož pro vyrozumění, jaké v kom Pán Bůh dárky aneb k nim způsobilost složil, tak i pro nabývání doufanlivé v Bohu smělosti k promlouvání časem svým v církvi) činiti (Luk. 3, 1).
4. Povinnost jejich jest na kázání (není-li kde v tom jiného zaopatření) zvoniti, zbor otvírati a zavírat, světla zpravovati a tak nižšími věcmi v církvi přísluhovati (1. Král. 3, 1).
5. Dítky křesťanské v školách katechismu etc. vyučovati poERRati (Skutk. 18, 25. 26. S svými předloženými neb pomocníky jich na cesty chodívati, aby jakož jim sloužili, tak ovšem svědkové jejich všudy dobrého chování byli, i sami skrze to dobrým řádům všudy zvykali (2. Tim. 4, 11).
6. V čas potřeby v menším shromáždění, když by jiného kazatele nebylo, a jim se poručilo, text písmo sv. s výkladem jeho přečísti, písničky začínati, modlení vykonati jim se dovoluje; a od pobožných tomu se dověrně obcuje.

Jahnové neb diaconi.

Jahnové neb diaconi jsou odrostlí učedníci, již se k tomu, aby na úřad kněžský zavoláni býti mohli, nesoucí. Ti se za pomocníky berou kněžím v Jednotě, příkladem apoštolů svatých (Skutk. 6, 2; Filipp. 1, 1). Nebo ač tam nejpředněji zřízení byli od sv. apoštolů ku přísluhování stolům, avšak při tom i kázali i křtili (jako Štěpán, Skutk. 6, 10; a Filip, Skutk. 8, 5. 12. 35. 38) i při večeři Páně bez pochyby přísluhovali i k vyššímu stupni (totiž kněžskému) povolávání byli (1. Tím. 3, 13). A protož ten stupeň diakonský v prvotní církvi stále ostříhán, jakž se z kanonů koncilií vidí. Kterýžto ačkoli od Antikrista, jako i jiné věci dobré, v zlé užívání obrácen, však proto z církve vymítán býti nemá.

Dávají pak Bratří jáhnům svým povinnosti tyto:

1. Plně již a stále studium theologiae hleděti a k kněžství sv. se strojiti (1. Tim. 3, 13).
2. Mládež v školách i v církvi katechismu a počátkům náboženství učiti,
3. V kázáních se cvičiti a je konati.
4. Křtem sv., když zpráve poručí, posloužiti. Tak zajisté i Kristus učedníkům i dříve, než jim moc klíčů (t. kněžský neb pastýřský úřad) svěřil, křtiti poroučel (Jan 4, 2), jako i sv. Petr učedníkům svým (Skutk. 6; 5. 48); a jáhnové apoštolští že křtili, již připomenuto.
5. Tolikéž (Concil. Carth. 4. Canon 38) večeři Páně, když v shromáždění velikém kněží dosti není, sloužiti pomáhati nejen druhou, ale i první částkou; však když kněz, moc klíčů mající, rozhříšení lidu zvěstuje a slova Pána Ježíše, ustanovující tu svátost, vypoví. A toť jsou pomocníci kněžští, učedníci a jáhnové.

Strážní kněžští jsou seniores a conseniores, t. přední starší a spolustarší, kteříž všickni spolu jsou a slovou senatus neb rada Jednoty aneb, jakž se u jiných nazývá, konsistoř.

O seniořích neb předních starších.

Senior, přední starší neb biskup, jest osoba skrze suffragia neb hlasy ode všeho kněžstva vybraná, při kteréžto i věk k takové práci způsobný (Concil. Carth. 4. Statuta) i darové Boží zvláštní by se nalézali, zřízená k tomu, aby nad jiným kněžstvem i celým církve řádem pozor a stráž držala, aby všickni a každý na svém místě k svým povinnostem stál, a dílo Boží bez pohoršení a zmatků všudy prospěšně děláno bylo, přidržela (Skutk. 20, 28; 1. Petr. 5, 1).

Takové biskupy Jednota Bratrská sobě zvolovala čtyry, pět šest, jakž kdy kde buď v Čechách, buď v Moravě, buď v Polště potřeba ukazovala; z nichž každý svou dioecisin, to jest jistý

počet zborů a zprávců na svém pozoru má (2. Kor. 10, 13-16; Gal. 2, 9). Ti všickni vzácnost a čest svou před jinými kněžími zakládají ne na přednosti místa, důchodů, pohodlí, ale na přednosti prací a o jiné péče: Kdo větší jest mezi vámi, budiž jako nejmenší, a kdo vůdce jest, budiž služebníkem všech (Mat. 23, 11; Mar. 10, 44; i Luk. 22, 26). A podle apoštolských kanonů, jimž kněz a biskup jedno a též jest, toliko že slovo řecké episkopos (biskup) pozorce na jiné neb dohledatele vyznamenává. Protož i mezi sebou biskupi Jednoty rovnost mají, toliko že jeden z nich pro řád přednost drží; a ten slove praeses aneb sudí.

Všickni pak k úřadu tomu zvolení a ustanovení jednou v povinnosti té až do smrti (leč by se kdo neslušně choval a příčinu k složení z povinnosti dal) zůstávají. Jichž všech společné povinnosti tyto jsou.

Povinnosti seniorů Jednoty veřejné.

1. Aby v pravdě spasitelné učení čistého i života pobožného všecka Jednota ostříhána byla, na to nejvyšší pozor dávatí. A to podle Kristova nařízení, kterýž, poničiv služebníkům svým vládařství a jednomu každému práci jeho, vrátnému přikázal, aby bděl (Mar. 13, 34).
2. Pozor dávatí, aby mládež zdárná k školám obracína a k budoucí potřebě církve pilně cvičena byla. Tak proroci školy vzdělávali, a Gamaliel cvičil při sobě Saule (Skutk. 22, 3).
3. Učedlníky, jáhny, kněží, rádní k ouřadům a stupňům jejich řídití a světiti (Tit. 1, 5).
4. Pečovati opravdově a věrně o všechny kněží s čeládkami jich i o vdovy a sirotky kněžské.
5. Péči míti o zborny Páně, k své dioecesi přináležející, tak aby i rejstra všech měl i osoby přední znal a jejich potřeb i jiných případností povědom byl.
6. Usuzovati a dávatí zborům příhodné zpráve a zase je z příčin hodných vyzdvihovati a jiným zborům podle potřeby a společného starších snesení dávatí.
7. Zborny sobě obzvláště svěřené a poručené v své dioecesi visitovati, o čemž na svém místě níže.
8. V dioecesi své kněží a zpráve z výstupků trestati podle zasloužení, t. buď od užívání večeře Páně odkládati, neb úřadu konání zastavovati, neb z něho skládati a i z společnosti církevní vylučovati. A však to vše činiti má s vědomím a uvážením jiných starších i spolulosních; a někdy s podáním toho na soud všeho kněžstva a celého synodu, což by takového trestání hodného při kterém knězi, neb zprávcí, neb i

konsenioru v jeho diecesi se nalezlo. A tak podobně týmž řádem má moc vyloučené a úřadu zbavené, však kající, zase přijímati i úřad jim navraceti vedlé společného snesení, vše mocí tou, kterouž dal jemu Pán k vzdělání a ne k zkáze (2. Kor. 13, 10).

9. Nastávalo-li by kdy jaké nebezpečství a pokušení buď celé Jednotě, buď kterému zboru neb osobám některým (Skutk. 20, 28. 29. 31), na to pilný pozor míti, kterak by se tomu vstříc vyjítí a při nejmenším posilnění v pokušeních podati mohlo.
10. Povinen také každý senior bibliotéku Jednoty opatrovati, rozmnožovati a všechněch knih rejstřík míti.
11. O impressí Jednoty péči míti všech jich povinnost jest; dohledati pak k ní nejbližšímu náleží.
12. A poněvadž se plná čehokoli činění moc v církvi nebezpečně jednomu neb nemnohým svěřuje, povinen jest každý z nich k soudu spolutovaryšů svých i celé rady starších rád chtítí státi, všeliké poučení, radu, výstrahu i potrestání přijítí hotov jsa. Nebo odtud, jakožto od zřízeného Božího soudu, není odvolání, leč k celému synodu kněžstva a odtud k tomu, kterýž dal moc církvi a soudu jejímu.

Povinnosti praesida Jednoty.

1. Když potřebu uzná, radu obeslati, však s vědomím neb podlé návěští spolustarších.
2. Shromážděným příčiny obeslání oznámě, a kterak lidské snažnosti bez pomoci Boží neplatné jsou (nýbrž nebezpeční důmy slové lidští, Sap. 9, 14), připomena, k modlitbám je rozhorliti a vykonáním jich s nimi prací dalších posvětiti.
3. Vyptávati se má na to, jak prvnější úsudkové k svému vykonání přišli. Podávati všechněm k soudu, co by uznávali za potřebné k zpravení v tom shromáždění, a ta zapisovati poroučeti, k uvažování po částkách podávati věci přednesené, aby přímluvy šly, začna od nejmladších, bez jakékoli překážky jim činění, a takové přímluvy on sám zavíratí, což tu hned písař pro pamět poznamenává.
4. Synod veřejný, když potřeba, rozpisovati, a aby potřebami vezdejšími vedlé slušnosti opatřen byl, nejpředněji na to mysliti, aneb někoho obzvlášť k tomu zříditi; a tu potom na synodu všeho dobrého řádu nejpřednějším vůdcím býti.

Povinnosti písaře Jednoty.

Mimo to, kterýkoli z nich volen bývá za notaria neb písaře Jednoty, toho povinnosti jsou tyto:

1. Acta synodální pro budoucí paměť poznamenávati.
2. Knihy Jednoty, a cokoli k zprávě její náleží, v nejlepší povědomosti míti.
3. Na spisy odpůrců proti Jednotě pozor míti, a byla-li by potřeba a poručeno bylo, odpověď sepsati a ji ku povážení radě celé podati.
4. Viděl-li by, že v některých psaních užitečných Jednota nedostatek má, to starším a radě oznámiti a vedle společného snesení a poručení to doplniti.
5. Vycházela-li by jaká podtají v Jednotě psání bez povolení celé rady, to přetrhovati s pomocí jiných starších.

Conseniores neb spolustarší. Každému senioru neb biskupu přidávají se pomocníci (jenž rádni neb spolulosní šlovou) tři neb čtyři, jichž povinnosti jsou tyto:

1. Spolu s seniory v radě sedati.
2. O věci Jednoty mimo jiné kněží více pečovati, kde by co k napravení hodného spatřili, předním osobám oznamovati, a spolu s nimi podle společného usouzení k nápravě vésti.
3. Řády, ustanovení, obyčeje dobré v Jednotě vzdělávati a neužitečné skládati; usouzené pak přijaté (Filip. 4, 3.) a zkušené zachovávat, nad nimi ruku držeti i k nim sami všickni jednomyslně i státi a v tom jiným na příklad býti (2. Tim. 4, 2).

Osoby hodné k úřadu jáhenskému i kněžskému i do rady a k přednosti vyhledávati (Tit. 1, 5).

4. Kde by kdo z zprávců neb pomocníků v čem a jak užitečně pracovati (Skutk. 16, 4) a vedle toho kam obrácen a več zaveden býti měl, usuzovati.
5. Kázeň na provinilé spolu s předními staršími vzkládati i kající přijímati (1. Kor. 5, 4).
6. S starším svým v jeho dioecesi navštěvovati zbory Páně a časem podle poručení místo staršího zastupovati (Tit. 1, 5).
7. Když ordinací kněží býti má, tedy oni povinni jsou zvolené osoby examinovati a examinované s svědectvím dobrým (1. Tim. 3, 10) k ordinování podávati.
8. Jsouce po krajích rozsazeni, na zprávce okolní a blízké sebe (zvlášť sobě zejména poručené), jak v svých povoláních pracují, pozor míti, a bylo-li by co škodného, je napravit (1. Tess. 5, 14), větší pak věci předním starším oznámiti; kteříž buď sami při nich to k nápravě vedou aneb jich před celou, radu povolávají, jak kdy potřeba.
9. Tajnost rady věrně zachovávat (Přísl. 25, 9) a jí nepřenášeti pod skutečným trestáním.

II.

O řádu synodů a ordinací všelijakých.

Z potřeb důležitých synody míváme (Skutk. 15.) pro opatření obecného dobrého, buď celé Jednoty neb dioecesi některé ve všelijakých příčinách, zprávy církevní a dobrého řádu se dotýkajících.

A ti synodové bývají dvojí: jedni generální neb veřejní, druzí krajští neb v menším shromáždění.

Generální synod jest, na kterýž podle společného snesení svolání bývají všickni starší i zprávcové Jednoty i pomocníci zprávců i jejich mladší čeládky, jakž kdy potřeba káže, kdež i patronové: a vrchnosti okolní a někteří i z povzdálenějších přítomní bývají. Takové generální synody držíváme, jakž kdy potřeba ukazuje:

1. Pro obnovení a utvrzení společné bratrské lásky a svornosti. (1. Kor. 16, 14; 1. Petr. 4, 8).
2. Pro občerstvení, potěšení a posílnění srdce všech služebníků (Řím. 1, 11. 12.) (v vyšších i nižších stupních) k dílu Páně.
3. Pro utvrzení a zdržení řádu dobrého, jednomyslnosti, svornosti (1. Kor. 1, 10; Efez. 4, 10.), jestli by kde jaké v čem z toho vychýlení bylo neb býti chtělo.
4. Někdy i pro vykonání kázně nad těmi, kteříž by z prostředku služebníků pohoršení v Jednotě činili a též potrestaných pro výstupky, a však kajících, aby se zase stalo přijetí do společnosti jiných služebníků i k jejich povinnostem a ku potěšení jich.
5. Pro zřízení služebníků, v kterém kdy stupni potřebí jest.

Kteréžto synody míváme na rozdílných místech, v Čechách, v Moravě i v Polště. Takové pak synody tímto způsobem držíváme:

1. Ke dni a místu uloženému postavují se všickni kněží, a kdokoli zavaláni jsou, jestli by jen co jim nepřekazilo.
2. Obrací se každý na místo ukázané, proto že se pro všechny povolané místo časně opatří, jak býti může.

3. K večerou dá se zvoněním návěští, a jdou všickni do shromáždění, kdež se Pánu Bohu za šťastné doprovopení všech k místu uloženému s modlitbami děkování činí a od starších otcovské hostí přivítání se děje.
4. Zatím večerejí pospolu podlé rozměření stolů a přísluhujících jim. A jest stolení, jako i dnů následujících, tiché, mírné, v bázni Boží a v pobožných, potěšených rozmlouváních (Efez. 4, 29; a 5. 4). K nimž někteří z konseniorů vysílání bývají, jakož pro spořádání, tak potom dále i pro dohledání, jak opatření jsou.
5. Ráno se od někoho z seniorů neb konseniorů modlení a kázání činí (Skutk. 15, 6. 7), jako i potom každého dne, dokudž synod trvá, též nešporní a večerní modlení společné bývá s připomínáním vždycky z písem, což by k užitečnému vzdělání sloužilo, podlé toho, jak kdy příčiny a potřeby jsou.
6. kněží Páně všickni tu shromáždění do chrámu neb místa zvláštního se obracejí a při pracech jim od starších vyměřených spolu zůstávají a na starších svých návěští o jakýchkoli věcech a pracech očekávají a mezi sebou bedlivě, bylo-li by co potřebného k zpravení v Jednotě, uvažují, a to potom celé radě starších v známost uvozují.
7. Starší do rady své zasedajíc, při věcech zvláštních vedle společného uvážení a mezi sebou vyhledání pracují i od kněží, buď společně ode všech, neb obzvláště od některých toliko, neb i od zborů přednesené věci uvažují a místnými odpovědmi podělují.
8. Hlasu dávání osobám do rady, též k přednímu místu ode všech kněží i starších se vyhledává, což od jednoho každého vedle dobrého svědomí v tajnosti obzvláště se děje.
9. Vyhledávány bývají osoby k úřadům rozdílným a zvláště kněžskému, kdež také všickni kněží o osobách k úřadu kněžskému poznamenaných soud svůj starším, byli-li by způsobní k úřadu tomu, oznamují neb vyjevují.
10. Ti, jimž se svědectví dobré vydává, bývají examinováni od konseniorů i samých seniorů.
11. Řízení se děje k rozdílným stupňům, jakž kdy toho potřeby ukazují se.
12. Při každém pak veřejném synodu kommunie svatá se drží (Skutk. 20, 7) pro obnovení se v společné lásce a radosti v Bohu. A tu všickni přítomní, i služebníci církve i panstvo i lid věřící, s potěšením a plesáním tomu obcují.
13. Při dokonání synodů připojuje se jako na rozžehnutí ještě zvláštní a potřebné všechněm v rozdílných stupních napomenutí (Skutk. 20, 25) k tomu: Předně: aby

svatých služeb, v tom synodu činěných, každý k slávě Boží (1. Kor. 10, 32) a k svému vzdělání užil.

Zatím: aby se každý v svém povolání (Efez. 4, 1) pobožně a věrně ostříhal a snažoval se býti živ k slávě Boží, k dobrému příkladu lidu Páně i čeládce své i jiným bližním svým. Též aby se vystříhali všelijakým způsobem urážení Boha a pohoršování lidu Božího, domácích svých i jiných, s připojováním k tomu pohrůzek i zaslíbení Božích.

A tak s požehnáním Páně a s díky činěním i s žádostí horlivou (aby i na další časy takových potěšených let Pán Bůh popříti ráčil, v nichž by k slávě jména jeho svatého a k vzdělání církve totéž dílo Boží konáno býti mohlo) v pokoji propuštění bývají, i s tím napomenutím, aby se na cestě pobožně a svorně (1. Mojž. 45, 24) chovali, a domů se vrátíce všech církví i vrchností jednomyslných a čeládky domácí i soudců zboru Páně od starších pozdravovali (Řím. 16. celá; Žid. 13, 24) a jim jejich péči pastýřskou a pamět na ně před Pánem Bohem (Efez. 1, 16; Filipp. 1, 3; Koloss. 1, 3) i hotovost další k sloužení jim a pečování o ně zvěstovali.

14. Acta synodalia pro pamět a potřebu další poznamenána bývají; kterýchž každý senior exemplář jeden za sebou chová.

Krajští synodové držáni bývají v menším starších a jiného kněžstva počtu, z potřeb rychlých, kteréž do času veřejného synodu beze škody zboru neb osob některých odloženy býti nemohou, ale spěšného zaopatření potřebují; a také ne k celé Jednotě, ale k některému shromáždění neb i k jedné osobě toliko patření mají; protož také od menšího počtu starších zpraveny býti mohou. Co se pak koli na těch krajských synodích zpravuje, aby i v tom jednomyslnost svatá zachována byla, to se jiným starším, jak jest co zpraveno, v známost uvozuje.

A poněvadž na synodích obyčejně, zvlášť na veřejných, děje se ordinací k duchovnímu povolání, protož o ordinací, kteráž jest v Jednotě, povědino bude; jmenovitě o řízení

- I. učedníků,
- II. jáhnů,
- III. kněží,
- IV. rádních neb losních,
- V. biskupů neb předních starších.

Řízení acolutů neb učedníků.

Každý zprávece u nás povinen jest jedno, dvě, tré (jak kdo můž a příčiny jsou) pacholátek, z dobrých rodičů pošlých, u sebe chovati a cvičiti, z nichž poodrostlejší aby v milosti k ministerium rozněcování byli, na synod bráni bývají.

Kdež skrze examen starších k tomu zřízených (podlé povědomosti katechismu, spisku učednického, epištol k Timoteovi, Titovi, též podlé úmyslu milosti a chuti, kteráž se při nich cítí neb ne), kteří by další promoci hodni byli, rozeznává se; a aby se církvi počátečně zavázanými cítili býti, první církevního povolání stupeň jim se svěruje, kterýž acoluthský neb učednický slově.

Těch pak ordinování takto se děje:

1. Kázání o nějaké případné materii se činí, jako: o následování Pána Krista, o povolání sedmdesáti učedníků, o synech prorockých etc.
2. Volání bývají zejména a staveni do řadu.
3. Tázání bývají před celým shromážděním na úmysl pobožný a upřímný, chtějí-li se za učedníky dáti Kristu Pánu v Jednotě? Chtějí-li poslouchati starších i zprávců svých, k nimž by obrázení byli ?
4. Čtou se jim povinnosti jejich.
5. K tomu všemu oni slib učiníc, podávají rukou starším na důvod poslušenství jakož učení Božího, tak i řádu v Jednotě zvyklého.
6. Prvnější učedníci jim rukou podávají na svaté tovaryšství.
7. Naposledy požehnáním a zpěvem modlitebným řízení zavřeno bývá.

Řízení jáhnů.

Diákonové neb jáhnové berou se z dospělejších acoluthů,, kteříž ve všech učednického stupně povinnostech pilně se cvičivše prospěch vzali; jejichž k tomuto jahenskému stupni povolání a řízení takto se děje:

1. Pilně od starších svých examinování (1. Tim. 3, 10) a doptávání bývají jakož na umění, předložených poslušenství, život a obcování jejich pobožné a příkladné, tak i na úmysl, již-li se ustanovili k přisluhování církevnímu dokonce se oddati a k jinému povolání neobraceti (Luk. 9, 62).

2. Povinnosti jejich z epištoly 1. Tim. 3, 8. jim se předkládají.
3. Oni Kristu Pánu a církvi jeho k službě jistým slibem se zavazují.
4. Za ně se modlitby konají, a ordinátor rukou vzkládáním (Skutk. 6, 6) jich potvrzuje.
5. Podávají noví jahnové starším a kněžím ruky na poslušenství svaté, jiní pak jahnové týmž novým jahnům na tovaryšství.
6. Požehnáním svatým služba ta zavřina bývá.

Řízení kněží.

1. Když na synodu kněží řízení býti mají, zprávce každý jahna neb jahny své (o nichž poručení má) s sebou na synod vzíti maje, oznámí o tom zboru svému, totiž soudcům; kteříž k starším psaní učiníc, vydávají svědectví o jejich dobrém chování i dařích Božích a způsobilosti kazatelské, a přimlouvajíc se za ně, při dalším starších usouzení všeho nechávají. Bývají též osoby takové opatřeny listem zachovacím rodičů svých a poctivého svého na svět zplození, aby v ničemž ouhony nebylo.
2. Na synodu potom jest exámen, a to trojí (1. Tim. 5, 22): Nejprve zajisté podávají se od starších celému kněžstvu jména všech přítomných jahnů; o nichž oni o jednom každém pořád bedlivý soud činí podlé toho, jak kdo koho z nich v pravdě povědom jest; jest-li či není ku pracem kazatelským způsobilý? (1. Tim. 3, 2; 2. Tim. 4, 2; Tit. 1, 6. 7.) Jaké povahy má? jest-li při něm pobožnost, pracovitost, řádu poddanost etc. A o každém, cokoli vědí, poznamenajíc, přimlouvají se za něj neb proti němu; a odešli to starším.
3. Druhý exámen bývá od konseniorů; kdež tří neb čtyři konseniorové dva neb tři z nich spolu před sebe vezmouce vyzvídají, jak daleko v známosti Písem svatých kdo přišel? a zdravého smyslu při všech artikulích víry nabyli-li jest? a jest-li vykrmen slovy víry? (1. Tim. 4, 6.) Též má-li vůli hotovou a úmysl upřímný k sloužení Kristu a církvi jeho i ku poslušenství řádu v Jednotě? Ve všem tom Boží slávu a spasení bližních, ne něco svého časného obmýšleje (1. Tim. 3, 3. 6). Naposledy vyzvídá se i věk jednoho každého, aby nebyli příliš mladí (1. Tim. 3, 6), nováci nezmocnili.
4. Odtud bývají ti, o nichž dobrá naděje, k biskupům odesláni, jeden k jednomu, druhý k druhému. A tu již biskup důstojnost, vzácnost, a však tíhotu a nebezpečnost kněžského úřadu jemu zveličíc, dobývá se na svědomí (1. Tim. 3, 9; 1. Jan. 3, 20. 21), přináší-li je čisté k tak slavnému nebeskému povolání (Žid. 3, 1), nemá-li jeho nějakou tajnou třebaš nešlechtností zmazaného, což by jemu hnětlivost a zatím choulostivost

a snad i hněv a pomstu Boží přinést mohlo. Též, nalezlo-li se co při něm před tím škodlivých obyčejů, nezpůsobů, vášní (Koloss. 3, 8; 2. Tim. 2, 14; Tit. 1, 7. 8), to se mu tu ukazuje k změnění a napravení i k vroucí pobožnosti a života ve všem příkladnosti živé napomenutí činí. Naposledy v doufanlivé naději o milosti Boží, když jen poslušně za Božím povoláním půjde, ustaven bývá.

5. Po vypořádání všech na druhý neb třetí den bývá řízení; však ten den před tím půst se drží, a modlitby (Skutk. 13, 2. 3) za potřeby církve konají.
6. Na ráno po učiněném o pastýřském a neb kněžském úřadu kázání buď tu hned neb v druhém za tím shromáždění, po přezpívání písně modlitebné a modlitbách ještě společných, řízení kněží takto se děje:
 1. Přečte ordinátor ještě jedno písmo případné s krátkým na ně promluvením.
 2. Oznamuje celému shromáždění, že některé osoby k úřadu kněžskému nyní teď zavolány a potvrzeny býti mají; a obrátě k nim řeč napomíná, kteří budou jmenováni, aby poslušenství Bohu a řádu jeho zachovali a pokorně i doufanlivě před Boží a církve obličej se postavili. A hned jiný z starších vystoupě jména jejich čte, a oni jeden za druhým do řadu vážně se stavějí.
 3. Jsouce od ordinátora dotázáni, chtěli-li by úřad kněžský dobrovolně přijíti a v něm stále až do smrti Pánu Bohu a církvi věrně sloužiti, k tomu se pokorně přihlašují.
 4. Řeči Písma sv. ještě některé, k ordinací a řádu řízení takového příslušející se čtou, aby se všecko podlé apoštolského příkladu dalo.
 5. Na svědectví dobré doptává se jich ordinátor (podlé apoštolského poručení, 1. Tim. 3, 7). I tu vystoupí dva z konseniorů a přede vším shromážděním vysvědčují, že všickni tito řádně na svět zplození, na pověsti nezmazaní a smyslu při víře zdravého jsou hodní, aby jim ouřad kněžský svěřen byl; za něž se také na místě církve přimlouvají.
 6. A na to již modlitby společné za ně v tom shromáždění nábožně se konají (jako i prve s svatým postem).
7. Povinnosti kněžského úřadu jim se předkládají z řeči apoštolské.
8. Slib a závazek Pánu Bohu i církvi na ty povinnosti činí (1. Tim. 4, 1. 2), že v úřadu takovém sobě svěřeném věrně pracovati chtějí až do smrti.
9. Rukou vzkládání (1. Tim. 4, 14) od biskupů všechněch, což jich tu bývá, s vzýváním Ducha sv. se děje. Jiní pak starší losní a všecko kněžstvo i lid obecný tu přítomný i ti,

jenž k úřadu kněžskému potvrzení přijímají, klečíc modlitebnou píseň (Ó svatý přijdiž Duše) zpívají a tak je k tomu úřadu kněžskému v poselství Kristovu potvrzují.

10. Napomenutí děje se jim k pilnému konání úřadu toho s podnikáním všelikých nesnadností, protiventství (2. Tim. 2, 3) a lidské nevděčnosti, a s posilněním jích, aby srdcem doufanlivým od Boha odplaty (Dan. 12, 3; 1. Petr. 5, 4) věčné po práci věrné očekávali. Což oni důvěrně přijímajíce, tu hned také biskupům a starším na poslušenství, kněžím na tovaryšství (Gal. 2, 9). jáhnové pak také týmž v nově zordinovaným na svaté poslušenství (1. Petr. 5, 5. an shromáždění mezi tím zpívá: Ó jak utěšené v tom spolku býti etc. f. 18.) rukou podávají.
11. Po takovém kněží Páně řízení (jako i po každé jiné ordinaci) posluhování večerí Pána Krista bývá pro posilnění všech v práci povolání jejich; což vše naposledy požeňáním Božským a jeho přisvědčením jakž všem jiným tu shromážděným, tak obzvláště v nově ordinovaným a zřízeným zavřívá a dokonáno bývá.

O zavozování mladých kněží v první službu.

Po zordinování pak mladých kněží toho se šetří, aby v službu svátosti večeré Páně, ovšem celou zprávu pastýřskou se nedávali, leč by prvé do té práce řádně zavedeni byli. Protož hned po synodu po církevch neb zbořích, které nové kněží mají, visitací se koná. Kdež visitátor

1. vyvyšuje knížete pastýřů (1. Petr. 5, 4), o církev péči a k vděčnému jí poznávání i užívání napomíná.
2. Oznamuje, že N. N. řádně k úřadu kněžskému vyvolen, povolán, zřízen a potvrzen, tak aby známé bylo, že podlé vůle Boží a dobrého v Jednotě řádu toho úřadu došel a v něj se nevetřel (Jerem. 17, 16); a takových dělníků Božích lid aby vděčen byl a Pánu Bohu za opatrování církve děkoval.
3. Oznamuje se lidu, že začítí má službu poselství Páně strany zvěstování svatého rozhrášení a večerí Páně lidu Božímu posluhování, a tu ihned jemu před církev Boží předstoupiti poručí.
4. Kdež dává se mladému knězi volnost, aby k lidu krátce promluvil a jeho za modlitby požádal i sám se za Boží pomoc horlivě modlil (Efez. 6, 19. 20). Tu on promluvě, že za Božím povoláním pokorně jde, a lidu se k modlitbám poručí na kolena klekne, a za

tím po napomenutí ještě od visitátora všecken lid také klekna modlí se za toho mladého kněze.

5. Po modlitbě ústavě starší v důvěrnosti i lid i toho služebníka Božího (o vyslyšení modlitby), ujme jej za ruku a uvede na to místo, kdež ty služby sv. konati má, a přede vším lidem dada jemu agendu do rukou, k doufanlivému konání úřadu kněžského v činění modliteb svatých, rozhršení zvěstování, svátostí těla a krve Páně posluhování napomene a posílí. (To pak vše děje se pro i vyznamenání jakýmkoli způsobem důstojnosti úřadu kněžského a pro vzbuzení k němu v lidu té, kteráž jemu náleží, uctivosti a vážnosti.)
6. Naposledy po posluhování závěrku činí starší a dává požehnání i lidu i tomu Božímu služebníku. Potom takoví mladí kněží s tím se vším ještě ne hned církvím představování bývají za zpravce, ale někteří rok, dvě, tři i více let při starších neb jiných zprávcích nechávání bývají za pomocníky, aby více a hojněji zprávě církevní vyrozumívali a ji konati pomáhali, a tak zkušením nabývající rozsáhlosti duchovní, tím snázeji i užitečněji potom, jsouc představeni církvím, dílo Boží v své pastýřské povinnosti vykonávati mohli. Pakli z nich který stav svůj svobodný dříve ještě proměnit a v manželství počestně, potřebu toho při sobě dle svědomí svého uznáváje, vstoupiti úmysl má, nejprve zjevuje se v tom staršímu svému, a ten s ním promluvě, k zkušování sebe dalšímu i k otevření se v úmyslu tom celé radě jeho napomene. Což když se stane (psaním neb ústním promluvením), tu starší, jak při něm potřebu vidí, tak radou svou jeho poděluje; a když toho čas vidí, aby se v Pánu (1. Kor. 7, 36) oženil, dovolují a vedle možnosti i místem k bytu i práci povolání jeho opatrují.

O představování církvím za zpravce kněží.

Když čas přichází, aby kněz církvi některé představen byl, to se takto (jako i když se zprávcové podlé příčin mění) děje:

1. Žádná vrchnost neb lid u nás nevybírají sobě kněží a nevolají, kterých by chtěli (jako ani kněží sami sobě far a míst nehledají), ale kteří kam dáni bývají, ty přijímají; a zprávcové také, kam obráceni bývají, tam se poslušně ubírají a na místě sobě ukázaném přestávají, proto že starších Jednoty povinnost jest, která církev jakého zpravce potřebuje, bedlivě vyšetřovati a takového jí představovati.
2. Kdykoli tedy nový pastýř které církvi dáván bývá, starší s ním tam se dostávají, kázání slova Božího jemu poroučejí a po vykonání od něho kázání oznamují (skrže předního),

že s dobrým celé rady uvážením přítomný Kristů služebník N. N. za zpravce a pastýře duší jejich zvolen jest a nyní jim se představuje; protož aby ho jako Kristova služebníka přijali (Filipp. 2, 29; 2. Kor. 6, 4). Činí také novému zpravci napomenutí k opravdovému, živému, upřímemu při tom sobě svěřeném stádečku díla Božího dělání.

K čemuž on se ohlásí a to slibuje, jako i naproti tomu soudcové na místě celého zboru rukou jemu podávají a jménem všech, že jej přijímají a jeho poslouchati (Žid. 13, 17) jakožto Kristova náměstka slibují; kdež pak není soudců, sama vrchnost, že toho zpravce důvěrně přijímá, v tom se ohlašuje. On pak jim také věrnou svou pastýřskou péčí se zamlouvá. A to vše modlitbami a žádáním požehnání Božího zavíráno bývá.

3. Po rozpuštění shromáždění rejstra posluchačů, též posvátných i jiných, k hospodářství místa toho náležejících věcí zpravce první náměstku svému (u přítomnosti starších a soudců zboru, aby bez nevolí vše zpraveno bylo) odvozuje.

V čem obzvláště zpravcové rady od svých starších vyhledávati mají?

Každý církvi představený kněz má při lidu sobě svěřeném moc konati všecko to, nač se pastýřský úřad vztahuje, však tak:

1. Aby v věcech těžších a příhodách (jakéž se v zprávě lidských svědomí tytýž nacházejí) neobyčejných bez rady a dotázání se staršího svého nic nečinil (Skutk. 15, 2) i proto, že sám němuž vždycky dokonale všemu rozuměti, i proto, aby to, což by vedle rady staršího činil, bylo mocnější a vzdělavatedlnější.
2. Byť i nebylo takových příhod (Efez. 6, 21. 22; Tit. 3, 12), povinen však jest každý zpravce u nás každého čtvrt léta jednou a nejdéle v půl létě staršímu svému se ohlásiti a o způsobu svém a církve své vždy návštěví dáti (proto jmenovitě, aby týž jeho starší pozorovatelem všeho býti maje, všeho také povědomost měl), a to buď skrze osobné navštívení a neb skrze psání.
3. Když kdo z vrchností, neb z kněží, neb sic vzácných osob umře, také dáti má věděti starším, aby jejich nařízením kněžstvo svoláno bylo, a někdo i z starších pro počestnost vyslán byl ku pohřbu.
4. A poněvadž visitací (o nichž níže) v létě obyčejně se konají, povinen jest každý zpravce staršího svého před velikonocí, sv. Duchem neb na podzim

zeptati se, sám-li službu večere Páně vykonati má čili do navštívení od starších s službou tou svatou počekati.

Řízení rádních neb conseniorů.

Když se potřeba uzná radu Jednoty doplniti, voleny k tomu bývají (jak kdy jich mnoho potřeba) z kněžstva osvícené, pobožné, vážné a zprávné osoby, a to skrze hlasy (Skutk. 2, 16) kněžské i samých starších, z nichž každý, koho býti hodného soudí, toho jméno na cedulku napíše a zapečetí starším oddá a neb, není-li na synodu přítomný, s listem do synodu pošle. Kteréž cedulky sami seniorové odvírají, a na koho hlasy jdou, toho neb ty na ráno (kázání nejprv příležitost k těm službám z Písem svatých učiní) ordinují. Tu zajisté ordinátor z prostřed kněžstva je povolává, na vůli a hotovost jejich k sloužení církvi se vyptává, povinnosti k jejich místu přináležející v známost uvozuje; čehož se všeho jakož slibem, tak i modlitbou a vzkládáním na ně rukou dotvrzuje. Naposledy ruky podávají biskupům na poslušenství, jiným rádním na svaté tovaryšství, kněží pak někteří i na místě jiných těm v nově do rady přijatým na důvod poslušenství. Což se vše požehnáním svatým zavírá.

Řízení seniorů.

Když který senior skrze smrt z světa odejde, tedy co nejdříve možné svolá se synod generální. A pakli synod generální nedávno před tím byl, partikulární; však starší všickni se sjedou, od kněží svých suffragia nesouce.

A tu

4. modlitby svaté s postem, aby Bůh mezeru (Amos. 9, 11) zahraditi, a koho vyvolil, ukázati ráčil, dějí se.
5. Kázáním k tomu obzvláštním obraz pravého biskupa z Písem svatých se ukazuje, a aby všickni takového neb tomu nejbližšího z počtu conseniorů vyhledávali, se poroučí.
6. Dávají za tím hlasy, každý svůj (však žádný žádnému se nesvěřujíc a nenamlouvajíc), v cedulce zapečetěné, tak kněží, jak starší, až i biskupi podlé svědomí.
7. Ty hlasy seniores sami v soukromnosti odpečet'ující přehlídají, a na koho nejvíc hlasů padá, toho že Bůh ukazuje, cele za to mají, aniž však komu toho zjevují.

8. Na ráno shromáždění svolajíc za milost Ducha sv. se všickni hlasitě modlí, ordinátor pak vystoupě, že modlitby vyslyšány jsou, a Bůh, kým doplniti chce místo předešlého staršího, že již ukázal.
9. Když se mysl všech k očekávání, kdo ten jest, obrátí, ordinátor napomíná, kdokoli jmenován bude, aby Boha volajícího poslechl (Jer. 1, 7. 17.) a před obličej jeho a církve doufanlivě se postavil; a tu teprv druhý z seniorů vystoupě jej jmenuje.
10. Když se tedy zavolaný postaví, ordinátor ptá se ho, po-znává-li zavolání toto za povolání Boží a přijímá-li je? Chce-li se Bohu a církvi v Jednotě této v tom povolání slibem věrnosti zavázati?
11. V čemž když se ohlásí, že to přijímá (Izai. 6, 8), i hned ordinátor povinnosti, kteréž se jemu svěřují, oznamuje.
12. Za tím závazek hlasitě přede vším shromážděním činí, že upřímě, věrně, stále povinnost svou konati chce.
13. A tu všecko shromáždění Boha za potvrzení na nebi, co se děje na zemi, a za přispoření jemu darů a naplnění ho k tomu velikému povolání duchem moudrosti a rozumnosti, umění a síly prosí.
14. Po modlitbách biskupi přítomní všickni ruce s vzýváním jména Božího vzkládají (Skutk. 13, 2), a lid za tím zpívá: Ó svatý přijdiž Duše etc.
15. Po vykonané ordinaci biskupi spolubiskupu pravice lásky a tovaryšství (Gal. 2, 9) s objetím jeho, rádní pak a kněží všickni pravice poslušenství podávají.
16. Naposledy zpěvy chvalitebnými potěšené všeho závěrka se děje, a kněží i lid propuštěn bývá.

III

O řádu přísluhování církevního

Z strany kázání slova Božího.

II. Z strany křtu svatého.

III. Z strany přijímání ku péči pastýřské.

IV. Řád při večeři Páně.

V. Při oddávání k stavu manželskému.

VI. Při pohřbování těl mrtvých.

VII. Řád strany svátků, suchých dnů, postů, almužen.

Řád z strany kázání slova Božího.

Poněvadž slovo Boží jest nejpřednější (Mar. 16, 15; 1. Kor. 1, 17) služebnost Kristova, k níž jiné služebnosti jako pečeti (Řím. 4, 11) připojeny jsou: z té příčiny kněží Jednoty nejvíce kázání slova Božího hledí (Skutk. 6, 2) a je se vši pilností, v čistotě (2. Kor. 2, 17) a zdravém smyslii zvěstují a káží netoliko ve dny Páně nedělní a slavnosti výroční, ale také ve dny památek některých, ano i ve dny střední a páteční, při pohřbích i při oddavcích etc. Ve dny nedělní (jakožto cele k službám Božím oddané) drží se čtvero kázání: ranní, veliké, nešpor a večerní. Na ranním shromáždění obyčejně na řeči prorocké (Skutk. 13, 27), na velikém na evangelia, na nešpoře na epištoly se káže, na večerním pak Bibli svatá po kapitolách pořád čítána bývá s krátkým toho, co přečteno, povysvětlením a přednějších naučení (zvláště k službě toho dne případných) ukázáním. Letního času (od velikonoci začna) bývá páté shromáždění přidáno, poobědní, a to pro dítky a mládež, aby v katechismu cvičeni byli. Postavují se však i rodičové a jiní, aby pokrmu uživše, Pána Boha z dobrodiní pochválili a poučování svých dítek a čeládek přítomni byli. V každém shromáždění píseň jedna nebo nejvíce dvě (na velikém pak a na nešpoře po písni žalm) jazykem srozumitelným se zpívají.

Za tím kazatel učine přístup k kázání napomíná k modlení. A vykonajíc modlitbu, řeč přiloženou a případnou přečta, káže a výklad na ni činí, vždy pamatujíc a směřujíc k tituli služby Boží, o čem se v kterou neděli a celého toho téhodne kázati má. Nebo všickni artikulové učení křesťanského tak jsou po nedělích rozměření, aby se jednou v rok obešlo a lidu obnoveno bylo, jakž pro zachování jednomyslnosti vydaný řeči Božích a zpěvů svatých rejstřík ukazuje; což však zákonem neproměnitelným není, aby se podlé potřeby a prozřetelnosti zprávcé odtud poodněsti a kázání o tom, o čem lid poučení neb potěšení neb výstrahy potřebuje, učiniti neměl. Zavírka pak kázání opět se modlitbami, požehnáním a zpěvem děje. Šetří se pak i krátkosti v kázání, aby obšírností mysl posluchačů zemdlena nebyla. Protož jisté jest kazatelům vyměření: jmenovitě ranní kázání aby nebylo přes hodinu i s zpěvem, veliké na samo evangelium hodinu, půbědní a večerní se vším půl hodiny neb nemnoho víc.

V neděli Páně mládenci i děvečky kázání neb katechismus říkají; onyino kazatelé neb někdo z soudců, děvečky pak matrony k tomu zřízené vyslejšchají. A v postě v každou středu a pátek (na Salve, to jest na večerním) mládež pilně katechismu učena bývá, však s dítkami i jiní posluchači, zvláště rodičové jejich, jakž tamto na půbědním, tak tuto na Salve přicházejí, a pro ně řeč svatá se čte a krátce vykládá.

Způsob pak kazatelský v Jednotě zvyklý jest v čistotě a sprostnosti (1. Kor. 2, 1) slovo Boží kázati, písemně (1. Petr. 4, 11) v slovu zdravém (Tit. 1, 9; Tit. 2, 1. 7), víře, pobožnosti všecky (Koloss. 1, 28), veliké i malé, i obzvláštěně podlé rozdílného povolání a věku každého člověka, jak by hodně v povolání svém (Efez. 4, 7) u vůli Boží choditi měli, vyučovati (staří též naši předkové rozdílná hned kázání mívali počátečním, prospívajícím a dokonalým. Což ač poopuštěno, však že bez užitku nebylo, každý rozumný křesťan souditi může). Terminů užívati snažujeme se právě theologických, vážných (Tit. 2, 7; 1. Petr. 4, 11), artikule víry netoliko z strany smyslu zdravého, ale i z strany účastnosti pravdy vysvětlujících bez historií a gestů zbytečných, k tomu cíli vždy směřující, aby kázání a všelijaká práce služebnická byla k vzdělání Božího lidu u víře a pobožnosti, a tak Bohu k slávě a lidem k spasení (1. Kor. 10, 31; item 15, 2).

Řád při křtu.

Křtem svatým přísluhuje se tak, jakž Kristus Pán ustanovil (Mat. 28, 19) a v prvotní církvi se ostříhalo (Skutk. 10, 48):

1. Dítky rodičů křesťanských ku přijetí křtu přinášíny (Mar. 10, 13) bývají brzy (1. Mojž. 17, 12) po narození.
2. Řeč případná k té službě čte se a krátce vysvětluje, poněvadž slovem Božím a modlitbou všecky věci se posvěcují (1. Tim. 4, 5).
3. Smlouva Boží milostivá i k dítkám přináležející se připomíná (1. Mojž. 17, 19; Skutk. 2, 39).
4. K též smlouvě Boží a víře křesťanské přihlašování (Skutk. 8, 37) se děje od rodičů a kmotrů i na místě dítěte.
5. Rodičové kmotrům a kmotrám dávají právo k dítěti, aby je k víře a čistému náboženství křesťanskému vedli a v smlouvě Boží jako duchovní pěstounové cvičením Páně vychovávají i rodiče nedbalé v čas potřeby k jejich povinnosti napomínati mohli. A takovou kmotrovskou povinnost kmotrové z lásky pro dobré

dítěte (zvláště kdyby Pán Bůh rodičů nechoval) že konati chtějí, v tom se ohlašují, to jest, že je co nejdříve víře obecné křesťanské přikázáním Božím desíti a modlitbě Páně a tak čisté Boží poctě, pobožnosti, dobrým mravům vyučovati i za ně Pánu Bohu se modlívatí budou.

6. Za tím (Mar. 10, 16; Mat. 19, 13) modlitba se děje za děťátko, jemuž se žádá od hřícha, v němž počato i narozeno jest, krví Kristovou očištění, skrze Ducha svatého znovuzrození a skrze svátost křtu toho spečetění i k losu církve příúčastnění.
7. Po modlitbě služebník Kristů dítě (Luk. 1, 63; Luk. 2, 11) jménem od rodičů daným jmenujíc, vedle ustanovení Kristova křtí, polévaje děťátko vodou čistou a prostou ve jméno Otce, Syna i Ducha svatého.
8. Naposledy napomenutí se činí rodičům i kmotrům k jejich povinnosti, k níž se zavázali, aby ji věrně a pilně konali (Efez. 6, 4), až by vyučené a v bázni Boží vycvičené dítě časem svým před obličejem církve postavili a zprávcům církevním ku péči pastýřské poručili. Všeho pak požehnáním svatým závěrka děje se.

Řád z strany přijímání ku péči pastýřské.

Péče pastýřská v Jednotě toliko při těch lidech se vede, kteříž podlé důvěrnosti k Jednotě a řádu jejímu se přihlašují; jakémuž řádu Duch Boží vyučuje skrze svatého Petra, kterýž dí: Páste stádo Boží, kteréž při vás jest (1. Petr. 4, 2). Protož z té příčiny, aby kněží Jednoty o svých ovcech a vlastních posluchačích, o koho pečovati mají, věděti a ovšem tím užitečněji práci povolání svého při těch, kteříž právo k sobě dali, konati mohli, potřebně se to přijímání v Jednotě vždycky dalo na způsob prvotní církve, kteráž z židů i z pohanů toliko lid důvěrný, kterýž se nejprv Kristu Pánu, potom i apoštolům a věrným služebníkům z vůle Boží dával, přijímala (2. Kor. 8, 5).

Přijímání takové u nás bývá dvojích lidí:

1. věkem dospělých;
2. dítek povyroslých.

Lidi věkem dospělé, k nám se obracející, přijímáme takto:

1. Doptáváme se, proč se k nám obracejí? Proto-li, že učení Boží a řád dobrý mezi námi v pravdě poznali? A mají-li k učení a řádu tomu i péči naší pastýřské důvěrnost? (Skutk. 8, 37.)
2. Vidíme-li cele důvěrně osvěceného, služeb našich i řádu povědomého, obcování pak dobrého, tedy jej přijímáme bez odkládání; pak-li kdo ještě nezkušený a novotný, odkládáme jemu na další čas, aby i on zkusil našich služeb (1. Jan. 4, 1; Řím. 12, 2) i my jeho pobožnosti a důvěrnosti.
3. 3. Přijímající takové dorostlé, soukromí to činíme, ne v celém shromáždění; a tu nejprv dotazováni bývají na některé ještě věci, jako:
 1. Chtějí-li učení Božímu i řádu v Jednotě zřízenému poddáni býti, smlouvy Boží opravdově ostříhati, světa a jeho bezbožností i marností utíkati (Tit. 2, 12) a život pobožný k vůli Boží vésti?
 2. Dávají-li pastýřům a služebníkům Jednoty a každému, kterýž by o ně pečoval, zprávcí celé k sobě právo, aby je učiti, napomínati, vystříhati i z výstupků (zvláště pohoršitelných) trestati mohl, a summou celému řádu i zprávě chtějí-li poddáni býti?
 3. Jsou-li hotovi pro Krista a jméno i pravdu jeho pohanění a protivenství (Skutk. 14, 22) snášeti, poněvadž každý, kdož pobožně živ býti chce, protivenství snášeti musí (2. Tim. 3, 12).

Potom napomenutí se jim činí, aby pravdy Boží do smrti (Zjev. 2, 10; Filipp. 3, 16) věrně se přidrželi a jí následovali.

Naposledy od zprávce rukou dáním ku poslušenství ne sobě, ale Kristu (2. Kor. 11, 2) 3. jeho slovu i k řádu církve přijatým právo se dává, aby s jinými stolu Páně účastni byli a k zprávcům svým v Jednotě o všecko dobré, spasitelné, rady, naučení, potěšení, posilnění důvěrně a vlastensky se utíkali.

Dítěk povyrostlých a počátkům křesťanského náboženství začátečně vyučených v shromáždění lidu Božího po kázání a před posluhováním Večeří Páně přijímání se takto děje:

1. Řeč svatá případná (obyčejně ta: Pod'ťe ke mně všickni, jenž pracujete, Mat. 11, 28) čtena bývá.

2. Jistý počet takových dítek vybraných a několikrát před tím od zprávce a neb pomocníka jeho zexaminovaných povolání jsou, do řady uprostřed shromáždění se postavuje, po jedné straně pacholata, po druhé děvčata.
3. Doptávání děje se od zprávce, chtějí-li smlouvu Boží na křtu svatém skrze rodiče učiněnou obnoviti (Joz. 24, 22. 25; Izai. 44, 5).
4. Když se ony k tomu přiznají, že chtějí, i hned jim tu smlouvu připomíná, a že nejvíce u víře a pobožnosti záleží, oznamuje, protože k vyznání víry obecné křesťanské jich napomene.
5. Dítka víru obecnou křesťanskou hlasem říkají (Řím. 10, 10) a po vyznání té víry, že tomu všemu cele věří, v té víře stále se míti, bezbožností, světských žádostí utíkati (Tit. 2,12), střízlivě, spravedlivě a pobožně že živi býti chtějí i zprávců svých poslouchati, slibem se zavazují.
6. K hříšnosti své se znají a modlitbu kající (říkajíce ji hlasitě po služebníku Božím) činí. Při čemž (když i hned posluhování býti má) všecken také lid Boží za ty dítky i za sebe se modlí.
7. Služebník Boží dítkám těm i lidu jinému rozhříšení svaté zvěstuje a právo k stolu Páně dává.
8. To přijímání dokonáno bývá rukou podáním jim neb jich na ně vzkládáním (Mar. 10, 16; Žid. 6, 2), s žádáním týmž dítkám požehnání a užitečného napomenutí ještě předložením i rodičům jejich.

Řád při Večeři Páně.

Večeři Páně obyčejně čtyřikráte do roka se posluhuje společně všechněm; ne že by častěji býti nemohlo (nebo v čas potřeby častěji bývá), ale pro jednostejný řád.

Když se Večeře Páně slaviti má, největší o to u nás péče jest, aby hodně (1. Kor. 11, 19. do konce) všickni tajemství tomu svatému obcovati hleděli; protože

1. nastrojují se k tomu lidská srdce i společně i soukromně. Společně na kázáních, kteráž se před tím činí s vysvětlováním, a neb vždy dotýkáním důstojenství, cíle, užitku tajemství toho a na- i pomínáním rozličným. Soukromně pak obzvláštním s jedním každým rozmlouváním (Skutk. 20, 20) a exámenem, čemuž zpráva svědomí říkáme, A to se takto děje:

Zavolá (tejden neb dvě neděle před posluhováním) zpravce Bratří soudců, a tu nejprve vyptává se, vědí-li o čem, což by užitečně před službami opověděnými vyřízeno býti měio, a neb nebylo-li by nětco na překážku jim. Za tím doptává se i na život a obcování všech posluchačů, a to pro vyrozumění, nepodešla-li nějaká pohoršení, a v čem by kdo napomenutí neb potrestání potřeboval (Žid. 12, 12. 13); což oni také, jak čeho povědomí jsou, i oznámí (1. Kor. 1, 11). A tu již zpravce celému shromáždění podlé příležitosti vyhlásí ten čas k svatému posluhování naměřený i napomene, aby každý hospodář a hospodyně s domem svým k zprávě svědomí přicházeli; a když přicházejí podlé pořádku vyměřeného, vyptávání jest, jak pilní jsou Božích služeb i v obecních shromážděních i doma v každodenním modlení a Písem čítání, a jak prospívají v Božím umění; kdež i exámen bývá, a zvláště mladších, jak kdo z nich tomu neb onomu z strany víry a náboženství rozumějí, až i na život (Koloss. 4, 8; 1. Tess. 3, 5. 6. 7. 8. 13), jak ctným obcováním víru svou ozdobují, jsou-li bez pohoršení živi i i vně i doma; poslouchají-li dítky a čeládky svých předložených, a podobně hospodářové, rodičové dávají-li dobrý příklad mladším na sobě, vedou-li je k čemu dobrému, ku pobožnosti, mravům, i dobrým pracem učí-li je. Kdež snadně se příčina ponaskytne nětčemu poučiti, v nětčem poosvítiti, napomenouti, potrestati, a od nětčeho odvozovati, potěšiti (Řím. 1, 11. 12), v dobrém schváliti i v něm utvrditi. A na kom by se pak zřejmá nehodnost našla, takový k slyšení rozhříšení a Večeře Páně užívání práva nedosahuje (Mat. 5, 29; 4. Mojž. 9), leč opravdově napravovati slíbí. Jest-li kdo zpurný (2. Tess. 3, 14. 15), poznati se a napraviti nechtějící, bývá od užívání svátosti odložen, dokudž by se neupamatoval a zpurné šíje Božímu jhu nepodklonil, a to příkladem apoštolů svatých a mocí, od Krista jim a náměstkům jejich danou (2. Kor. 10, 4. 5. 6. 8).

2. Před posluhováním káže se slovo Boží (Skutk. 20, 7. 11), a touž službou ještě všecken lid společně k svatému rozhříšení i k žádostivému stolu Páně užívání rozhorlen a nastrojen bývá.
3. Modlitby horlivé se konají za odpuštění hříchů a za hodnost svatou k stolu Páně.
4. Lid v důvěrnosti o naplnění modliteb sv. ustavován bývá a rozhříšení svaté přijímá (Jan. 16, 23; 1. Jan. 5, 14. 15). Děje se pak ta absolucí neb rozhříšení svaté sollemniter, to jest zvěstuje se zřetelně vůbec ve jménu (Skutk. 13, 38. 39; 1. Jan. 2, 12; 2. Kor. 13, 13) Trojice sv. hříchů odpuštění všechněm, kteříž zkusivše sebe a v pokání svatém se obnovivše, s věrou živou a úmyslem upřímým v smlouvě Boží státi,

horlivě Pánu Bohu sloužiti i života svého polepšovati se ohlásivše, k stolu Páně přistupovati žádají a v tom zprávcí svému známí jsou.

5. Za tím služebník službu svatou koná a slova Kristova, jimiž svátost večeře své nařídil, vážně říká, chléb láme patrně a kalich do rukou bere (Mat. 26, 26. 27). Po zříkání slov Páně a kratičkém vedle mínění Kristova jich povysvětlení k stolu Páně všechny právo sobě zřízeně dané mající zůve.
6. Za tím hned k užívání té svátosti s náležitou vážností a slušným pořádkem přistupují: nejprve služebník Páně s jinými kněžími a pomocníky svými, potom vrchnosti, za nimi soudcové zboru a teprvá lid Páně jiný, jimž v řadě přes celý zbor klečícím (ne před svátostí pak klekáme, ale před Pánem Ježíšem, na pravici Boží sedícím, dobrodiní spasitedlná, smrtí drahou dobytá, skrze tu svátost podávajícím a spečetujícím, jemuž tu hned při užívání té svátosti za ta dobrodiní s tou poklonou zevnitřní děkování horlivé i modlitby pokorné dějí se; kdež také klečícím i služebník tou svátostí způsobilěji vedle obyčeje a řádu našeho přísluhuje) přísluhování se děje, po jedné straně mužskému, po druhé ženskému pohlaví; však starší věkem prvé, mládenci a děvečky po nich a naposledy pacholátka a děvčátka k stolu Páně přijatá do řadu se postavují, a dva z soudců řady prozřetelně zpravují, aby tu něčto nezpůsobného se nestalo, neb také někdo, komuž by nenáleželo, z nějaké hlouposti práva nemaje, do řadu nechodil; a tak s prozpěvováním žalmů a písní duchovních (o dobrodiních Božích, zvláště o smrti Pána Krista a jeho drahé zásluze, Mat. 26, 33. vypravujících) radostně hodují.
7. Naposledy chválou Boží (Žalm 22, 27) a modlitbami svatými, též napomenutím (Jan. 5, 14) potřebným všeho lidu, až i požeňáním (4. Mojž. 6, 23; Skutk. 14, 22) služba svatá se zavírá; a lid z shromáždění odchází svatou almužnou vděčností k Bohu dokazuje a s chudými Kristovými se zděluje (Žid. 13, 16).

Řád při oddávání a potvrzování k stavu manželskému.

1. Osoby takové, prvé než potvrzovány bývají k stavu manželskému, aby (1. Král. 9, 9) rad pobožných od zprávců i od přátel svých užívaly, v úmyslu svém se vyjevovaly, za modlitby svaté žádaly, k tomu vedeny, bývají.
2. Zamlouvání se sobě pokoutnímu a neřádnému nepovolujeme; ale na to pozor máme, aby se vše v takovém předsevzetí počestně, jak dobrý a pobožný řád (1. Kor. 14, 40) mítí chce, dalo. Pakli by toho kdo co učinil s potupou rodičů (Efez. 6, 1. 2), přátel,

vrchnosti i duchovního řádu, ovšem dopustil-li by se toho kdo z kněží, kázni zjevnou bývá trestán.

3. Při oddavcích ceremoniích zbytečných ani štůly neužíváme; ale řeč Boží se čte a vysvětluje k ukázení svatosti a vzácnosti stavu toho. Za tím ženich a nevěsta povolání jsou, na úmysl upřímný i na svobodné (1. Mojž, 24, 57. 58) se sobě oblíbení a na řádné zamluvení tázání bývají. Smlouvu manželskou a slib jeden druhému činí, zavazujíc se k lásce, věrnosti a nerozdílnosti; v čemž služebník je potvrzuje slovy Kristovými: Což Bůh spojil, člověk nerozlučuj (Mat. 19, 5. 6). Při čemž pravice jejich spojené kněz ujímá oběma rukama svými (Tob. 7, 15) a ve jménu Otce, Syna i Ducha sv. všeho potvrzuje.
4. Modlitba se od kněze i lidu za nové manžely děje (Rut. 4, 11; 1. Tim. 4, 5).
5. Požehnání Božího manželům těm služebník žádá a je zvěstuje (1. Mojž. 24, 60). Lidu pak tu přítomného ku pobožnému, vážnému a (Luk. 21, 34) střízlivému hodování a varování se hříšných nezpůsobů, zvláště opilství, obžerství, řečí zlých, svárů i tanců napomíná.

Řád při nemocných a pohřbích.

Při nemocných posluchačích našich řád tento prostý se zachovává:

1. V těžké nemoci postavený v svaté modlitby celému shromáždění se poroučí, a ty se za něj konají (Jak. 5, 14. 15).
2. Bývá od kněží a zprávců navštěvován (Mat. 25, 36; Izai. 38, 1), a tu slovem Božím služba jemu se činí: předně ku pokání svatému, za tím ku potěšení a doufanlivosti o milosti Boží a jistotě spasení; jakkoli Pán Bůh podle těla s ním naloží, aby se cele Pánu Bohu poručil (Filipp. 1), dověřil, a že, byv u víře Syna Božího živ, nepůjde z smrti na soud, ale v život věčný.
3. Žádá-li ještě večerí Páně v duchu posilněn býti, i toho se neodpírá, když toliko tu jsou také vždy někteří, kteříž by s ním komunicovali.

Při pohřbívání těl mrtvých způsob zachovává se ten: Jde žakovstvo i kněží tu, kde jest mrtvé tělo; odtud vyprovázejí to tělo mrtvé k místu jistému s zpěvy pobožnými, kdež i kázání tu přítomným posluchačům činí se, jakž zprávců potřebu uzná k naučení nebo ku potěšení.

Řád z strany svátků, suchých dnů, postů, almužen.

Mezi svátky za nejpřednější pokládáme den sedmý, nedělní, kteréhož sobě žádný člověk ani pod zámyslem svobody křesťanské ku pracem a dílům robotným (3. Mojž. 23, 25. 31; 4. Mojž. 28, 31 ERR.25; 5. Mojž. 5, 31. 34) osvobozovati moci nemá. A to proto, že ho za žádné ceremonialní nařízení nemáme, ale za částku zákona Božího mravného, věčně neproměnného. Poněvadž

1. před zákonem jest hned po dokonání skutku stvoření světa nařízený a tak všemu světu od Boha zasvěcený, i požehnání naň vyřknuto (2. Mojž. 2, 3; 2. Mojž. 31, 17).
2. V zákoně jej také ne mezi ceremonialními ustaveními nalézáme, ale v samých desíti přikázáních, kteráž jsou vyhlášena ne od Mojžíše, ale velebným hlasem samého Boha z nebe (2. Mojž. 20, 18. 22).
3. Nenalézáme žádného přikázání tak často opěťovaného přes celý zákon i proroky, jako přikázání o sobotě. Nevidí se pak, aby Bůh ceremonie tak vysoce sobě vážil, zvláště poněvadž se osvědčil, že o ceremonie nechce se s lidmi nesnadniti (Žalm 50, 8; Jer. 7, 22. 23).
4. Nikdež Bůh na vlastní příklad svůj se neodvolával tak často, jako v tomto přikázání. Poněvadž, prý, on dne sedmého odpočíval, abychom my také odpočívali (2. Mojž. 20, 11).
5. Proti přestupníkům tohoto přikázání tak velice Bůh horlí, že je bez milosti mordovati poručil (2. Mojž. 31, 41; 4. Mojž. 15, 35). Plnitelům naproti tomu nejen časné, ale i věčné odměny slíbil (Izai. 56, 2. a 58, 13).
6. Bůh nezatajil toho, proč tak horlivě toho od lidu svého vyhledává. Nebo to znamením jest, praví Hospodin (2. Mojž. 31, 13; Ezech. 20, 12), mezi mnou a vámi po rodech vašich, že já jsem Hospodin, kterýž vás posvěcuje.
7. Protož Kristus, ačkoli Pánem soboty byl (Mar. 2, 28), a však soboty pilně světíval; ne pověrným sic, farizejským, ceremonialním způsobem, ale tak, že na větším díle v soboty slovo Boží v školách kázával, skutky milosrdné uzdravování nemocných lidí činil (Luk. 4, 16. 17). Apoštolé tolikéž, slávu soboty na neděli přenesše, pilně dnů těch ostříhali, k službám Božím a almužnám se scházivali (1. Kor. 16, 2) a častokráte i u večer a do půl noci v shromáždění zůstávali (Skutk. 20, 7. 10); protož jej také dnem Páně nazvali (Zjev. 1, 10).

Světíme pak den Páně nedělní takto:

1. Přestáváním ode všech tělesných prací, ježdění totiž, vožení, nošení a dělání čehokoli k živnosti, řemeslu, handli náležitého; tak aby v den Páně i čeládka i hovádka podle Božího nařízení (2. Mojž. 20, 10; 3. Mojž. 23, 3; 2. Ezdr. 13, 15) pokoj měli. Ovšem pak přestáváním hříchů, rozpustilosti, opilství, ožralství, tanců, her všelijakých i svadeb strojení i posvícení držení i trhů, jarmarků a jakýchkoli handlů provozování.

A kde vrchnost nad řádem ruku držící jest, i to bývalo po místech, že lid náš v sobotu časně od prací přestávali a s přicházejícím večerem hned svátek začínali.

2. Obíráním se s věcmi Božími, zpíváním totiž a čtením sobě Písem svatých hned v sobotu u večer, potom pak chozením do shromáždění svatých a tam slova Božího posloucháním, rozjímáním a Pánu Bohu sloužením, ne jednou toliko a neb dvakrát za den, ale čtyřikrát neb pětkrát (Koloss. 3, 16), jakž prvé (pod titulem o řádu při kázání Božího slova) oznámeno. Nebo, poněvadž Pán Bůh celý ten den sobě vymínil (2. Mojž. 20, 9. 10) jakožto den svatý svůj (Izai. 58, 13), za nejlepší věc soudili předkové naši větší jeho díl v společném shromáždění strávit, aby tak i zbytečným procházkám, zahálkám a marnostem jakýmkoli, kterýchž Bůh v den svatý svůj míti nechce (Izai. 58, 13), snáze vyhnuto bylo. Protož učíme lidi, aby ani s přehlídáním hospodářství neb důchodů a rejster, ani s upomínáním dluhů v ten den nezacházeli, ale všechny věci k časnému životu přináležející hned jako z mysli vypustíce, o věcech budoucího života přemyšlovali (Žid. 4, 9).

Mimo pak dny nedělní slavíme také památky výroční předních Kristových skutků, jako: vtělení, narození, umučení, vzkříšení, na nebesa vstoupení, Ducha svatého seslání. Item obřezání, do chrámu v šesti nedělích přinesení, na hoře svaté proměnění; též apoštolů a mučedníků některých pro srovnání se s jinými církvemi (o čemž i snešení stavů království Českého při obnovení konsistoře učiněno jest). A však památek svatých u nás svěcení takové jest, že po vykonání kázání a modliteb volné jest každému, nýbrž jako i jiných: dnů všedních povinné (2. Mojž. 20, 9) ku pracem se obrátiti, proto že takové památky lidí svatých z křesťanské toliko svobody, pro chválu Boží a představování lidem příkladu stálosti při Bohu a trpělivosti (Žid. 13, 7) držíme.

Z strany suchých dnů.

Suchými dny míníme dny, kteříž jsou z společného snesení k modlitbám veřejným zvoleni; a ty dny také modlitebnými dny nazýváme (Joel 2, 12).

Takové dny modlitebné čtyřikrát v roce míváme, každého čtvrt léta jednou, pro obnovení se v pokání svatém; kdež (ve středu i v pátek) slovem Božím k témuž pokání horlivě sobě sloužíme a hned za tím hříchy své před Bohem vyznáváme i pokorně se modlíme za odpuštění hříchů, za obnovení srdcí našich, za odvrácení všelijakých pokut, za udělení milosti a darů spasitelných i vezdejších, za pokoj sobě, Jednotě, vlasti, obcem křesťanským a celé církvi, nýbrž i nevěřícím ještě národům obrácení k víře, i hříšníkům všelijakým ku pokání svatému probuzení žádáme. A poněvadž dnové takoví kající slovou, napomínán bývá lid Boží, aby s pokáním svatým, s postem a s středmostí i s almužnami (Mat. 5, 44. 45. a 9, 38; 1. Tess. 3, 1) modlitby, prv v shromáždění společném konané, doma v příbytcích svých jedni s druhými, rodičové s dítkami, hospodářové s čeládkami o poledni, o nešpořích i u večer obnovovali.

Z strany postů.

1. Učíme, že půst nezáleží v činění rozdílu mezi pokrmy, ale v zdržování se od pokrmů a nápojů všelijakých i s bděním do jistého času, buď do nešporu neb za celý den, jak kdo pro nemoci a neb mdlobu těla vytrvati může do kterého času.
2. Nepokládáme ho za poctu Boží Pánem Bohem přikázanou (Zach. 7, 5), ale máme jej za prostředek k skročení těla bujnosti (Izai. 58, 5), k vzdělání mysli pokorné a skroušené nad hříchy i k želení jich ponoukající, též mysl i tělo k slyšení, rozjímání slova Božího, k modlitbám svatým způsobilější a horlivější činící.
3. Takové posty míváme a je ukládáme lidu:
 1. Ve dny modliteb obecných a veřejných, v suché dny každého čtvrt léta, poněvadž to obyčej jest chvalitebný a nečelí proti Boží poctě ani proti pobožnosti neb poctivosti.
 2. Kdykoli jaká pokušení neb nebezpečství, války se přibližují, a neb i dokračují na kterou obec, neb celou církev, neb třeba jeden dům, neb jednoho člověka.
 3. Když kněží a služebníků církevních řízení býti má.

K těm postům se ponoukáme tím, že Písma svatá k nim napomínají (Joel 2, 12. 15; 2. Kor. 6, 5), i příklady takových postů nejedny nám ukazují (Žalm 35, 13; Jonáš 3, 7; Skutk. 13, 3).

Při almužnách toto necht' jest známé.

1. Máme je za dary dobrovolné, kteréž lid Boží umítá do pokladnic obecných (Luk. 21, 1) pro potřebu lidu chudého věřícího.
2. Takové almužny, ač kdy chce kdo chce, může dávat, však obzvláště dávány bývají veřejně spolu ode všech podlé napomenutí zprávce i obyčeje dobrého v každé suché neb modlitebné dny a po každém posluhování svátostí těla a krve Páně, a někde i ve dny nedělní (1. Kor. 16, 1).
3. Rozdělovány bývají rozšafně vedle potřeby větší nebo menší lidem chudým obojího pohlaví, buď těm, jenž v špitálech jsou, kteříž z týchž almužen pokrmem, nápojem, oděvem, teplem opatrováni, jako i lékařstvím bývají; buď těm, jenž krom špitálu jsou, pro sešlost věku neb nemoci nemohou sobě vypracovati, ani od přátel opatření svého míti. A někdy i zprávcům církevním chudým týchž almužen se udílí.
4. Každý zbor neb obec má své almužny a své chudé z nich opatruje; jestli pak která obec jest tak chudá, že svých chudých nemůže na domácí almužny vychovati, tedy od bohatší obce neb zboru pomoc z bohatších almužen činí se, a to podlé apoštolského učení, jenž dí: Nyní vaše hojnost pomozí jejich nedostatku (2. Kor. 8, 13. 14).
5. Aniž také máme za almužny samy toliko ty dary, kteříž se do obecných pokladnic umítají, ale i jiné všelijaké milosrdné skutky a účinnost, kterouž lidé jedni k druhým prokazovati mohou a prokazují, ve jménu Kristovu udílejíce jim pokrmu, nápoje, oděvu, bytu, lékařství a jiných potřebných věcí, k zachování života a zdraví těla sloužících.
6. K kterýmžto almužnám lidé ponoukáni bývají učením Písem svatých, v nichž se i napomenutí k almužnám i zpráva při dávání almužen i odplata za též almužny zřetelně předkládá (5. Mojž. 15, 7. 8; Přísl. 19, 17; Mat. 6, 3. 4; Luk. 14, 12. 14; Žid. 13, 16).

IV.

O řádu domovním služebníků

Zprávcové Bratrští bydlení své mají na větším díle v domích svých, kteříž Bratrští slovou. Do nichž přijímají mládenečky neb pacholátka taková, kteráž z poctivých rodičů řádně zplozeni

jsou a mají milost, chut k Božím, církevním věcem; a tu při nich pilnou práci vedou, vyučující je Písmům svatým, známosti Boha, pobožnosti pravé, pokoře, poslušenství, mravům lidským dobrým i umění literárnímu, zvláště tu, kdež jaké školy jsou. Časem i do práce tělesné je (4. Král. 6, 14) zavozují pro uvarování hříšné zahálky i pro vlastní potřebu, též i v ochotné (2. Tim. 4, 11) sloužení, zvláště pak svým starším a předloženým. A taková cvičení i práce jistým pořádkem a vedle vyměřeného času (Kaz. 3, 1) se konávala před vyhnáním a rozptýlením naším; a ještě, kdež možné jest, i v tom pohostinství se konají. Nebo v jistou a uloženou hodinu vstávají, v jistý čas modlení mívají, v určité hodiny obědvávají i večeřívají. Vstanouce zajisté, když se zvoněním neb zavoláním návštějí dá, hned jakž se připraví, modlení první mají (Žalm 5, 4), za ochranu Pánu Bohu děkujíce, a každý k učení se obrací. Po hodině drží se modlení druhé (Žalm 88, 14; Žalm 119, 147. 148; Přísl. 8, 34); a tu se již všecka čelednost obojího pohlaví shromáždí, píseň se přezpívá, díl svatého Písma přečte, povysvětlí, a z něho napomenutí k modlení učiní buď předložený; neb cíl pořádku jest (poněvadž ji všickni jedni po druhých držívají); a pomodléce se, obracejí se k učení do jisté hodiny; a tu, co komu vyměřeno, sobě čtou, neb přepisují, neb z paměti se učí, a kdež to býti může, i lekcí a jiná školní cvičení mívají. A kteříž tak doma počátků umění literního nabudou, potom do větších škol i akademií buď na svůj vlastní neb starších náklad vysílání bývají podlé uznání potřeby a možnosti. Poobědní pak čas, jakožto k učení ne tak příhodný, na větším díle ku pracem tělesným obrácen bývá až do večere (krom preceptorů, kteříž v škole práci svou s žáky celý den mívají).

V nešporní čas (Skutk. 3, 1) opět modlení společné všech-něch bývá, a zase ku pracem se obracejí a někteří k lekcím. Po večeri co času zůstává, k znívání buď figurálnímu (kdež jest větší čeládka a žákovstvo), neb prostému písniček a žalmů se užívá až do modlení. Naposledy modlení (Žalm 55, 18) společné vykonajíc, na odpočinutí se všickni obracejí, a žádnému nočního sedání neb jakého koutkování, ovšem ven z domu toulání se nedopouští. Pročež zprávece na všechny pozor má, jsou-li doma, dům uzavíratí a klíče od domu schovati pilně poroučí neb sám schovává.

Pro hojnější pak cvičení při jídle mladší pacholátka katechismus, mravy, žalmy a jiná Písma svatá případná podlé ukázání, vyrostlejší pak svatá Písma, každý nějaký díl z paměti říkají; a potom, co času zbude, toho se k pravení na nějakou theologickou otázku užívá, na níž všickni své zdání vážně oznamují, od mladších začínajíc, a naposledy zprávece neb jeho pomocník,

pravý místný smysl otázky vysvětlíc, závěrku činí, a někde podlé příčin místo otázky kapitola z biblí se čte.

Mají také mezi sebou rozdělené povinnosti všickni, což jich jest v které čelednosti, aby každý z nich věděl a měl oč pečovati a učil se hned z mláďi zvykati pracem a pozorlivosti na povolání své, aby na světě darmo chleba (2. Tess. 3, 8. 10) nejedl. Starší a přednější o větší, mladší o menší věci pečují.

Pořádku pak v pracech církevního povolání dvojí mívá čeládka Boží.

První pořádku v domě všechných kněží, jáhnů i učedníků, kteříž jedni po druhých, starší předně, potom mladší, jedni jeden den, druzí v druhý, třetí v třetí a tak dále, až se vypořádají, pořádku drží. A toho každého pořádečnicka povinnost jest na vstávání zvoniti, rozsvítiti, o modlení pečovati, písňe případné i k modlení i před jídlem i po jídle, což by se zpívati mělo, vyhledávati, na zprávce neb v nepřítomnosti jeho na předního pomocníka podávati, verše začínati, Písma svatého díl nějaký neb kapitolu přečísti, k modlitbám napomínati, otázku užitečnou při jídle předložiti, kdo by modlení zanedbal neb zaspal, oznámiti.

Druhá pořádku v shromáždění lidu Božího samých kněží a jáhnů a dorostlejších učedníků; a ta záleží v kázání ve dny všední, střední, páteční neb svátky, aby se tak všickni prorokovati učili (4. Mojž. 11, 29; 1. Kor. 14, 31) a v daru kazatelství zmocňovali.

K kterémuž cvičení i tento napomáhající způsob uveden jest, že, kdekoli okolní zborové vlastních svých zprávců nemají, a jimž by do zboru toho, kde zprávce jejich jest, daleko a pracno bylo docházeti, i vysílá zprávce (každou neděli neb přes dvě, tři, jak kde býti může) některého z pomocníků svých, kterýž by jim slovo Boží mluvil, tak aby žádný nikdež nebyl obmeškán, a mladší cvičiti se příčinu měli. Což aby s větším ještě vzděláním bylo, začínají všickni hned v pátek o službách nastávající neděle přemýšlovati. Protož v sobotu ráno po modlení každý, co a jak na svaté evangelium promlouvati míní (byť i nevěděl, bude-li kázati), povídá, od učedníků začínajíc, až pak zprávce zavírá, a k čemu by pro jednomyslnost a podlé času i příčin všickni směřovati měli, poučuje a teprv, kam kdo jíti, kde a jaké služby konati má, oznamuje. Také pro vyvarování se mnohého zlého i tomuto řádu jsou a musejí býti poddání, kteříž v takové čelednosti Jednoty místo mají, aby o své újmě a o své vůli nic nedělali, z domu nikam bez slušné příčiny a dovolení předloženého neb jeho předního pomocníka nechodili, nic sobě nejednali, listů (na nichž by co záleželo) nepsávali, nerozsílali,

cizího k sobě nic k schování nepřijímali bez vědomí a povolení předloženého svého; rad jakýchkoli nedávali, smluv, zápisů, jistot lidem nespisovali a v jakékoli cizí a světské věci ani kněží ani nejpřednější pomocníci se nepletli. S mladšími pak pacholaty a učedníky držán bývá i exámen téhodní jakož proto, aby počet vydali z toho, čemu se kdy který tejden naučí, tak i proto, aby se vědělo, všickni-li se pobožně a náležitě v dobrém řádu ostříhali a chovali. Tohoto domovního řádu a povinností rozdělených bývá obnovování jednou v rok (obyčejně v advent neb o Novém létě) v každém domě, kdež větší i menší čeládka jest, nejen za příčinou změnění tytyž čeládky, ale i pro napomenutí a probuzení všechněch ku povinnostem i posilnění každého v dověrnosti při témž řádu a poslušnosti, i ochotném práce další vedení a zachování ve všem tom dobrého svědomí.

Kdež také exámen bývá, co kdo celý rok ten četl a přečetl a jak které knihy užil. Tu také zase znovu, co by nastávajícího roku čísti měl (aby se vždy v jistém něčem prospěšně pracovalo), se ukládá.

Naposledy řád Jednoty toto s sebou také nese, aby zprávcové ani jejich pomocníci bez vědomí starších svých na cesty se nevydávali, stavuňku neb noclehu mimo domy Bratrské, pokudž v místech těch jsou, kamž se dostávají, nečinívali. Kde pak koli do domů Bratrských přijdou, tu své opatření vedle slušnosti a možnosti mají; a kdež tak přes noc zůstávají, tu jsou povinni buď k modlení napomínati v domě, neb kázání v zboru činiti, aby tak v učení jednomyslnost a Bratrská svornost vidina byla; čehož příklad v prvotní církvi se ukazuje (Skutk. 13, 15).

V.

O řádu domovním posluchačů.

Služebníci církevní v Jednotě Bratrské netoliko mezi sebou v domácnosti své snažují se dobrý řád vzdělávati a jeho ostříhati, ale i lidu sobě svěřenému též podobně k zachování dobrého řádu v jejich domácnosti pomoc činí vyučováním jich obzvláště těmto věcem:

1. Aby každý místo své a povinnost svou znal, a jakž povolán jest (1. Kor. 7, 20; Efez. 4, 1), hospodářem, hospodyní, dítětem, čeledínem, podruhem, tak aby se podlé Božího rozměření na svém místě v bázni jeho ostříhal.

2. Poct Božích aby všickni a vždycky pilni byli (1. Tim. 2, 1) a modlitby společně (hospodářové s dítkami a čeládkami) ráno, o nešpoře, u večer každodenně konali; též k stolu a po stole modlitby říkali (1. Tim. 4, 5; 5. Mojž. 8, 10), písničky neb veršičky modlitebné a chvalitebné zpívali.
3. Do shromáždění církevních pilně také aby chodívali (Žid. 10, 25) a jich neobmeškávali, i dítky i čeládky s sebou berouce.
4. Dítky své a čeládky (5. Mojž. 6, 7; Efez. 6, 4) pilně katechismu a učení křesťanskému aby vyučovali, je často vyslychali i k tomu, aby kázání neb aspoň evangelia při stole připomínali, přidrželi.
5. Hospodářové aby byli příkladem všemu domu svému, sami předně i manželky jejich k dobrému řádu stojíce a k němu své domácí věrně přidržejíce.
6. Rozpustilostí a bezbožností světských žádných v domích svých (a zvláště opilství, zlolečtví, přísah lehkých, her, muzik světských, tanců i jiných marností) aby nedopouštěli, ani kdekoli jinde takovým rozpustilostem neobcovali.
7. Ku práci zřízené aby všecky v svém domě, jakž služebné čeládky, tak i dítky vlastní, kdy komu čas jest, přidrželi. Nebo mládeži nic nad zahálku škodlivějšího není.
8. Aby zákon mravný ve všelijakých věcech (Filipp. 4, 8. 6), řádu dobrého se dotýkajících, zachovávali všickni v domě, i mladší i starší.
9. Aby hospodářové po krčmách a šenkovních domích nechodili, tam neposedávali, nepili, nehráli, času nemařili, ale doma ve dne, ovšem v noci bývali a práce své hleděli i stráž nad domem drželi.
10. Živností fortelných, nepravých, lakomých (1. Tess. 4, 6) aby se varovali, liché v žádných sobě neosvobozovali, a to pro Boží záповěd zjevnou i mnohotvárnou lichevnou nepravost (2. Mojž. 22, 25; Žalm 15, 5).
11. Ku právu se vším prudce a kvapně aby se neutíkali, leč by kdo jinače přátelským způsobem a neb podlé duchovního domácího našeho soudu nemohl býti pro příčiny nějaké bezpečně spokojen; poněvadž sic mezi jednomyslnými mnohé pře (zvláště v menších věcech) bratrsky a povlovně před zprávcem a soudci bez pohoršení práva koncovány bývají.
12. Nařízeno i to od předků našich při posluchačích, aby netoliko jinam na byt se stěhující, ale i přes kraj někam se ubírající zprávcům svým se opovídali a při tom rady i modliteb za sebe žádali, až i připsání, jestli by kde k zprávcům z našeho řádu se dostali, aby od nich v potřebě buď radou, neb pomocí, neb službami svatými retováni byli. Naposledy, aby žádný posluchač svého zprávce nepobíhal a k jinému zprávcu o

radly a jakékoli služby se neutíkal bez vědomí a povolení svého zpravce; pročez ani zpravcům cizích posluchačů přijímati se nedopouští bez vědomí jejich zpravců; a takové řády z Božího slova ukázané lid Jednoty přijímá dověrně, zachovává snažně, kdež pak jaké v čem vychýlení se spatřuje, to zpravcové k nápravě přivozují (1. Jan 4, 6; 2. Kor. 7, 15; 1. Kor. 16, 16; 2. Kor. 2, 9).

VI.

O visitacích a neb navštěvováních, skrze něž se k řádu dohledání děje.

Jisté jest, že žádný i nejušlechtlejší řád státi dlouho nemůže, jestliže se k němu často nepřihlídá (Efez. 4, 16; Žid. 12, 13). Pro ten zajisté cíl každý mistr k učedníkům, každý hospodář k čeládce a dělníkům, každý vojenský zpravce k svým spořádaným žoldnérům dochází a dohledá, že jinak není možné, aby lidé bez pomoci, napomínání, pamatování způsobilně, dobře, věrně konati mohli své povinnosti. Tou příčinou v Jednotě Bratrské nejen dohledání zpravců ku posluchačům, o čemž již oznámeno, ale i dohledání biskupů k zpravcům a celým zborům nařízeno jest, a to příkladem apoštolským, kteříž štípené své církve znovu navštěvovali; o čemž pěkné jest svědectví (Skutk. 15, 36. 41. a 14, 21. 22. 23 etc.). Takové dohledání jmenujeme navštěvováním zborů a neb (zvyklým i v jiných církvích slovem) visitací. O nichž se oznámí:

Kdy bývají.

Od koho se konají.

Co se tu řídí a zpravuje.

Visitací zborů bývá obyčejně jednou v rok, a zejména času jarního, letního a podzimního, a pakli příčina a potřeba přijde (buď pro opatření některého zboru zpravcem neb pro zbránění nějakému nahodilému pohoršení) i v zimě, a nemohou-li někdy starší pro veliké překážky dospěti a všech církví v jednom roce vypořádati, do druhého roku odkládají (1. Tess. 2, 17. 18), a neb na svém místě někoho vysílají.

Jest pak to vlastně povinnost seniora neb biskupa, kterýž spolu s conseniory svými zbory sobě svěčené navštěvuje, a pakli sám kdy z jistých příčin toho učiniti nemůže, tedy na svém místě

své conseniory neb pomocníky vysílá vedle příkladu sv. Pavla (1. Tess. 3, 1. 2). Bývají také z okolních zprávců jeden, dva, tři zavoláni pro větší lidu k tomu, což se tu konati bude (když se pastýřů jednomyslnost vidí), důvěrnost. O čemž zprávcí místa toho časně se jistě návštěví dává.

Práce při visitací některé jsou stálé při každé visitací, jiné případné časem toliko.

Stálé práce konají visitátorové předně soukromně při jistých osobách i vůbec v shromáždění celém. Dostanou se zajisté visitátorové časně (třeba před polednem) promlouvají:

1. S zprávcem a vyptávají se na potřeby zboru, co tu zpraviti a jaké služby konati potřebí? Potom na něho samého, jestli živý a opravdový služebník, za něhož by se nebylo proč stydět? (2. Tim. 2, 15.) Jak pilen učení (1. Tim. 4, 13), jak příkladný? Jak se živí? Potom jak čeládku Jednoty sobě svěřenou opatruje a vede? a jak se který z nich chová? jak poslouchá? jak prospívá? Též i strany lidu dotazuje se, přibývá-li stáda Božího či ubývá? (kazíc sobě rejstřík posluchačů ukázati.) Má-li které pohoršitedlné, potřebující nějaké pomoci k uléčení? Konají-li soudcové svou povinnost? též starší sestry, almužníci?
2. Mluví potom s čeládkou neb pomocníky (bud' že kněží, neb Jahnové, neb učedníci, neb pacholata jsou, vyptávají se): Stojí-li v úmyslu svého Bohu a církvi se oddání? jak se v pobožnosti vzdělávají? jsou-li v svornosti a lásce bratrské živi? (Koloss. 4, 8.) Jaké mají od zprávce opatření? Netrpí-li v něčem škodného nedostatku? Mají-li dosti času k učení a jak ho užívají? V čem kdo roku toho pracoval, aby učinil počet. (I to zajisté bývalo, že visitátor jakož zprávcí svému, tak i každému z pomocníků jistého autora neb spis roku toho ku přečtení neb přepsání jmenoval a při následující visitací, s jakým užitkem to učinil, se doptával i novou zase při něčem práci ukládal.)
3. Zatím zavolají i soudců zboru a jich od starších a zborů jiných pozdravíc, vyptávají se na zprávce jejich, jak svou povinnost při lidu koná, též jak svou manželku, děti, pomocníky slovem i příkladem vzdělává? Není-li skrze něho neb někoho v domě jeho nějakého zhoršení? Doptává se také i na lid, vidí-li co potřebného při témž lidu k zpravení.
4. S staršími sestrami (obešlic je) také mluví: Jak se v povinnosti své chovají? Jak k jiným mladším sestrám přihlédají? Není-li mezi nimi závisti, nenávisti, klevet, ruznic, hadruňků (Řím. 16, 17), šperků zbytečných?
5. Dohledá se (třeba u přítomnosti hospodářů zboru a soudců) k inventáři věcí domovních, nemrhají-li se, neopouští-li se stavení?

6. Kde vrchnost jednomyslná jest, i při ní také visitátorové ohlásíc se vyptávají: Jest-li s zprávcem svým spokojena? koná-li zprávce povinnost svou etc.

Potom obecně v celém shromáždění práce jsou na ráno: Kázáním Božího slova všechen lid rozhorliti, Večeří Páně všechny u víře a lásce Kristově posíliti a napomenutím, k čemu kdy potřebí, v povinnostech křesťanských obnoviti.

Případné práce visitátorů jsou: buď mířiti svárlivé, jichž sám zprávce smířiti nemůže, neb zavoditi mladého kněze k prvotinám úřadu kněžského, neb uvozovati tu nového zprávce, neb řídití soudce a starší sestry, až i posvěcovati chrámy.

Soudců řízení, když jich třeba, takto se děje: Poručí se všemu lidu mužského pohlaví půl hodiny před nešporem se sjíti, a tu jeden každý, koho podlé dobrého svědomí k té práci způsobného a hodného býti soudí, tomu hlas dává. Podlé hlasu tedy vyvolených osob po nešpoře visitátor před celé shromáždění zavolaje, povinnosti jich (z obzvláštní o tom vydané knížky) čte, chtějí-li je na se přijíti, doptává se; oni pak k ostříhání jich starším Jednoty, zprávcí svému i všemu lidu slibem a ruky dáním se zavázíc, předním také v zboru místem, odkudž by i v shromáždění na všecky pozor dávati mohli, poctěni bývají.

Chrámů neb zborů posvěcování děje se také při visitacích, a to:

1. Osvědčením, k čemu ten příbytek od těch, kteříž na něj náklad vedli, vzdělán; jmenovitě, aby byl Betel, dům Boží, brána nebeská (Gen. 28, v. 17. 19; Izai. 56, 7; Luk. 19, 46), a k tomu nyní že oddán a zasvěcen býti má.
2. Připomenutím, že posvětitel všeho jediný, pravý, dokonalý jest Bůh sám, jakž dí: Já jsem Hospodin, kterýž posvěcují vás (Exod. 31, 13). A o stánku od Mojžíše vzdělaném řekl: Posvětím stánku úmluvy, a posvěceno bude místo to slávou mou (Exod. 29, 43. 44). A k Šalomounovi o chrámu od něho vzdělaném: Uslyšel sem tě a posvětil sem domu toho, kterýžs vystavěl (3. Reg. 9, 3). Protož aby k Bohu nyní obrátili zřetel svůj všickni a prosili pokorně, aby tu položil jméno své, aby tam přebývalo (Deut. 12, v. 5. 11).
3. Tu kleknouce všickni, říkají po visitátorovi modlitbu horlivou, naschvál k tomu z modliby Šalomounovy (3. Reg. 8) i odjinud sformovanou.

4. Napomenutí se děje a osvědčení, aby k jinému místa toho užíváno nebylo než k tomu, aby svatá shromáždění k konání služeb svatých svatému Bohu u přítomnosti angelů svatých v něm držána bývala.
5. A poněvadž všecky věci slovem Božím a modlitbou posvěcují se (1. Tim. 4, 5), činí se tu hned slovem Božím kázání; a za tím Večeře Páně se slaví.
6. Naposledy ještě se vzývá jméno Boží, a požehnání Páně místu tomu i všechněm, upřímým srdcem v něm Bohu sloužiti majícím, se zvěstuje.

VII.

O řádu kázně v Jednotě Bratrské

Jak se v Jednotě k řádům dohledání skrze visitací děje, oznámeno jest. Již pak, že není dosti, aby zahradník k štípkům neb mistr k učedníkům neb hospodář k čeládce dohledal; ale že zahradník oklešťovati, mistr kazům brániti, hospodář lenivou čeládku ku pracem doháněti musí, to sám rozum ukazuje. Protož v církvi kázně také potřebí, aby vystupující pamatování, upamatovati se nedadoucí zahanbování, urputní skutečně trestání, naposledy pohoršliví, zlí, shnilí oudové odtínání a odmítání byli. Protož řekl Kristus: Dobráť jest sůl; mějtež sůl v sobě sami, a pokoj mějte mezi sebou (Mar. 9, 50). Item: Zhřešil-li by bratr tvůj, jdi a potresci ho (Mat. 18, v. 15). Item: Horší-li tě noha tvá, utni ji a vrz od sebe (v. 8. 9); a apoštol vysvědčil, že kázeň jest jistým znamením synů Božích na milost přijatých: Jestli že pak kázeň snášíte, i Bůh se vám podává jako synům; pakli jste bez kázně, kteréž všickni synové účastni jsou, tedy jste cizoložnata a ne synové (Žid. 12, 7). A za těmit' příčinami té svaté kázně poddali se hned od začátku Jednoty všickni, kteříž se k ní shrnuli, od největších do nejmenších, starší, spolustarší, kněží, pomocníci jejich i posluchači všickni, urození i neurození, nýbrž i vrchnosti samy, lékařstvím proti hříchům (Žalm 119, 71) to býti věřice, když vědí, že jest, kdo by na život a obcování jejich pozor dával, při každém vychýlení je pamatoval a nebezpečně blouditi nedopouštěl (2. Kor. 7, 8. 9. 10. 11). Protož všickni posavad v Jednotě pod kázní býti; mají a musejí, od dítěte až do starce, od poddanýho až do pána, od učedníka až do biskupa, a to pro vzdělání jeho i jiných. Člověkem zajisté jsa, jeden každý padati může (Přísl. 24, 16; Jak. 3, 2); ale aby v pádu nezůstal, nezmrtněl, nezahynul, pomoc k tomu od Krista, lékaře duší, nařízená jest kázeň; kteráž když se při jednom rozšafně koná, prospívá i jiným, jakž apoštol dí: Ty, kteříž hřeší přede všemi, tresci, aby i jiní bázeň měli (1. Tim. 5, 20).

Jsou pak kázně církevní podlé Kristova nařízení (Mat. 18, 15. etc.) stupňové tři:

1. Napomenutí neb potrestání tajné.
2. Zahanbení zjevné.
3. Vyloučení a vyvržení z církve dokonalé.

I. O napomínání sebe vespolek.

Vyučují kněží Jednoty posluchače své, aby znali, že to právo od Krista jest puštěno, nýbrž zákon jest vydán, aby pečoval jeden každý o bratra svého, a viděl-li by hřešícího, bratrsky (1. Tim 5, 1. 2) napomenul (Eccles. 17, 13; 1. Tess. 5, 11; Žid. 3, 13). Protož aby každý každému, oč potřebí, říci směl, bratr bratru, sestra sestře, k tomu vedou. A ač i mladší k staršímu, rozšafně postupujíc, totéž právo má, obzvláště však starší, aby ho k mladším užívali, náleží; nejen, kdo komu představen, ale i k jiným. Ku příkladu, když kdo cizí dítě neb cizího čeledína hřešiti vidí, napomenouti a potrestati povinen jest; poslechne-li tak jeden druhého a napomenutí přijme, bývá pokoj; pakli nic, oznámiti o tom jeho předloženému, a neb někoho nastrojiti, na něhož by se onen více ohledati musel, aby od něho pamatován byl; což se u nás obzvláště někomu z soudců a neb samému zprávci, neb někomu jinému z pomocníků jeho poroučí.

II. O zahanbování nepovolných.

Neprospěje-li ani to, bývá s hřichem svým a urputností v známost uveden církvi, totiž zprávci a všechněm soudcům, kteříž zavolajíc ho, s ním pracují, aby vyvinutí své poznal. Pozná-li se a nápravu slibuje, propuštěn bývá s napomenutím a potěšením; pakli v zpouře a svémyslnosti trvá, svědomí jeho mocí klíčů Kristových svazuje se, a bývá od společnosti Večere Páně odložen dotud, dokudž by, tak před církví zahanben jsa, neupamatoval se a řádu Božímu nepoddal.

To tak v lehčejších výstupcích; v hříších pak těžkých a vůbec pohoršitedlných jinak se postupuje. Totíž bývá hříšník před zprávce a soudce obeslán, kdež hřích jeho jemu se stěžuje, a ku pokání služba činí; pozná-li těžkost hříchu a nad ním bolestí právě, bývá potěšen (Skutk. 3, 17. 18. 19) nadějí milosti Boží, s jistými však výminkami: Předně, aby se do někud v pokání zkušoval, Boha za odpuštění vroucně prosil, tělo mrtvil (Koloss. 3, 5) a polepšení svého začátky skutečně na sobě prokazoval (a takové zkušování trvá, jak kdy, obyčejně do

prvního posluhování, někdy déle; církev však mezi tím modliteb za takové padlé nezanedbává).

Druhé, aby potom církev, kterouž hříchem svým pohoršil a zkormoutil, zase spokojil, shromáždění totiž Božího (někdy sám, někdy skrze zpravce) odprošením. Někdy však, není-li hřích vůbec známý, před samými soudci odprošování se děje. Vše proto, aby i prohřešilý k opravdovému pokání a napotom hříchu se varování tím větší příčinu měl, i jiní bázeň měli a bližního výstpek sobe k výstraže brali (1. Tim. 5, 20).

III. O vylučování nenapravitedlných. Jestli že hřích jest příliš ohavný, a neb hříšník místo pokání zpouřu provodí, přistupuje se ku poslednímu stupni klíčů, jenž jest vyloučení; kteréhož aby se v církvi užívalo, Kristus a sv. Pavel (Mat. 18, 17; 1. Kor. 5, 6ERR) poroučejí. Tu pak hříšník od obcování sv. dokonale jsa odloučen, Satanu v moc se vydává, pokudž by v zpouře a nekajícnosti setrval. Taková excommunicací když se zjevně vyhlašuje, všecken lid jako zapečetujíc to, co se jménem Kristovým koná, říká Amen, ne bez slz a vzdychání celého shromáždění. A tím způsobem vyobcování zpurní hříšníci drží se jako za publikány a pohany, jakž poručil Kristus.

Aniž však komu naděje milosti se odjímá, jestli že skrze opravdové pokání od cesty zahynutí na cestu spasení se navrací. Protož vidí-li, že komu Bůh milost ku pokání dává, těší se a po opravdovém pokání jeho zjevně se zase s radostí a plesáním i Boha chválením do církve přijímají (2. Kor. 2, 6. 7), a tím druhou klíčů Kristových částku (kajícím nebe otvírajíc) vykonávají. Všech těchto kázně stupňů služebníci Jednoty mezi sebou také užívají, i napomínání bratrského důvěrného, i zahanbování ostrého, i vyvržení z počtu lidu Páně. Kteráž kázeň ve všech svých stupních ne nějakým duchem vášnivým a neb pokrytým, ovšem panským, ale, jakž apoštol učí, v duchu tichosti a lásky Kristovy (Gal. 6, 1), s rozšafností a čitedlností srdečnou (2. Kor. 2, 4. 5. 6. 7), jménem a mocí Kristovou (1. Kor. 5, 4), k vzdělání a ne k zkáze církve (2. Kor. 10, 4. 5. 6. a 13, 10) vzkládána i zase z kajících snímána bývá.

Zavírka

A totoť jsou ti náležití, slušní církevní řádové, jimž se předkové naši z slova Božího vyučili, je oblíbili i jich již za dvě stě let téměř, s mnohým protivenstvím, a však s velikým prospěchem a užitkem svým a lidu Božího ostříhali, i my (na ten čas nic vzdělavatedlnějšího

neznajíce) v pravdě Boží vedle těchto řádů ostříhati se do smrti s pomocí Boží míníme. Oblíbil-li pak by sobě kdo tento náš řád buď ve všem, a neb v některé částce jeho, a chtěl by tak své náboženství křesťanské konati a vedle apoštolského učení, jenž dí: Všecko slušně a podlé řádu ať se děje (1. Kor. 14, 40), chovati a tak Pánu Bohu sloužiti, my netoliko toho záviděti nebudeme, ale brž z toho srdce přátí.

Pán Bůh všemohoucí račiž ten řád svůj svatý mezi námi i ve všem křesťanském lidu svém hojněji vzdělávati, utvrzovati a jemu požehnavati pro vzdělání spasitelné jeho církve a k slávě jména svého věčně požehnaného. Amen.

Soud a svědectví některá o řádu i veřejně i obzvláště o tom, kterýž se zachovává v Jednotě Bratrské

1. k Kor. 14, 40. a 33.

Všecko slušně a podlé řádu ať se děje. Nebo Bůh není (původ) různice, ale pokoje.

K Koloss. 2, 5.

Ačkoli vzdálen jsem tělem, však duchem s vámi jsem, raduje se a vida řád váš a utvrzení té víry vaší v Kristu.

2. k Tess. 3, 6.

Přikazujeme! pak vám, bratří, ve jménu Pána našeho Jezu Krista, abyšte se oddělovali od každého bratra, kterýž by se choval neřádne a ne podlé naučení vydaného, kteréž přijal od nás.

Chrysostom v kázání 37. k Kor. 1.

Nic tak nevzdělává, jako dobrý řád, svornost a láska, odporné pak tomu věci boží. Nebo jestli že zmaten bude řád buď při jakémkoli lidu shromáždění, buď na lodí, buď na voze, buď v vojště; a bude-li to, což přednějšího jest, z místa svého vystrčeno, a na jeho místo, což špatnějšího jest, postaveno, všecko pokaziš; a tak, což mělo býti nahoře, bude dole. I my tedy nerušmež řádu, postavujíce místo noh hlavu a místo hlavy nohy.

Cyprián O kázni.

Kázeň jest strážce naděje, ochránce víry, vůdce spasitelné cesty, obhájce dobrých povah, mistr ctnosti, působící, abychom V Kristu vždycky zůstávali, ustavičně Bohu živi byli a zaslíbené Boží nebeské odplaty dosáhli.

Doktor Luter v svém Psaní k Bratřím, daném léta 1532 o klanění se před svátostí.

My až posavad u nás nemůžeme k tomu přivést, aby se tak šetrně a křesťansky zacházelo s svátostí pod obojí způsobou; a aby takové cvičení v učení, v lásce a šlechetném životu mezi námi vzděláno bylo, jakž o vás slyšíme. U nás ještě syrově a poznenáhlu to jde. Ale modlte se za nás.

Item. S tím vás milosti Boží poroučím a pokorně prosím, že vaše láska tohoto mého psaní v podezření takové nevezme, jako bych zalíbení měl nedostatky vaše odkrývat; ale poněvadž víte, že vás vůbec za nejhorší kacíře vyhlašují, abych svědectví vydal, že vy mnohem blížeji jste pravdy evangelium, nežli kteříkoli jiní mně známí. Vím sic, že skrze to nenávisť na sebe uvedu; ale přivykl sem již tomu z milosti Boží, aniž také jakého odtud užitku hledám. Nebo poněvadž slyším, že z milosti Boží mezi vámi čisté a ctnostné zevnitřní obcování jest, aniž jest taková rozpustilost, obžerství, ožralství, zlolejtství, přísahání, pýcha a jiných zjevných bezbožností, jako u nás; ale každý z práce rukou svých, jakž může, se živiti musí, a nemáte tolik zahálivých, obžerných břichopásků jako my, aniž také dopouštíte komu nouzi škodlivou trpěti, nemohl sem se zdržeti, abych neměl z křesťanské povinnosti vám oznámiti, co se mně zdá, že se ještě vám u vnitřním obcování víry a učení nedostává, kteréž bych vždy rád při vás co nejčistší vidět a slyšel etc.

Filip Melanchton v listu k Bratřím.

Tužší zpráva a přísnější kázeň v zbořích vašich jistě mi se dobře líbí, ó by i v našich církvích nětco toužeji mohla vedena a držána býti!

Bucerus v knize proti Latomovi.

Ten jistě způsob výborný jest, kterýž mezi sebou Bratří zachovávají, kteříž téměř sami ve všem světě s čistotou učení také i moc Kristovy kázně mezi sebou zachovali. V čem abychom

jim chválu dali a Pána, kterýž to sám v nich působí, slavili, sama věc nás nutí, ačkoli ti Bratři u některých opak učených v potupě jsou.

Petrus Paulus Vergerius, biskup Justinopolitánský, v předmluvě na konfessii Bratrskou.

V církvích Bratrských čistý a jednosvorný svatého evangelium hlas zní, a to tak, že ani při učení jejich ani při učitelích nic bludného neb sobě odporného netoliko spatřiti, ale ani v podezření toho vzítí sem nemohl. Ceremonie při službě Boží prosté a čisté, od papežských pověr a kejklířství tak vzdálené, že ani páchnutí jakého ani šlépěje jich tu nezůstává; kázeň vážná a opravdová, z níž opravení a obnovení života takové ovotce nese, že snadně se poznati může, že kořen toho jest ne nějaké povrchní, ale pravé a křesťanského člověka hodné pokání.

Ačkoli nenevím, kdo jsem, však napomínám všech církví obnovených, aby se nedomnívali na tom dosti býti, že jsou pověry papežské a jiné ohavnosti z církví svých vyvraci mohli, ale aby netoliko jednosvorné, čisté a pravé učení Syna Božího, Pána našeho Jezu Krista, zachováno bylo; nýbrž kterak by i kázeň zřízená a starého člověka mrtvení, na takové učení čisté vlastně příslušející, již aspoň jednou zase byla uvedena, se opravdově a snažně přičinili.

Jan Lasitski (pán Polský, orthodoxus) k Janovi Lorencovi, staršímu Jednoty Bratrské v Polště, léta 1570.

O věcech vašich psal sem k doktorovi Bezovi, aby, bude-li se jemu viděti, na světlo vydány byly. A proč nic? Však Kristus poroučí, aby světlo zjevně svítilo. Vy tedy na to pomyslte, zdali by to málo, co sem o vás dobrým mužům psal, vůbec vyjítí mělo. Snad by to mohlo býti, až by se nětco lepšího ukázalo; mezi tím by při nejedněch rostl užitek Páně z těch darů, jichž vám uděliti ráčil.

Z odpovědi D. Bézy k Janovi Lasitskému.

Již jednou zase tobě, můj bratře, odsílám spis o církvích Bratří Valdenských, kterýž si mně ku přečtení a rozvážení byl poslal.

Mnohé jsou věci v něm, jimž se velmi divím. Ó, kdyby Bůh dal, aby i do jiných církví to mohlo uvedeno býti! Některé však věci, soudím, že nemohou k následování předkládány býti, poněvadž se v nich času a jiných příležitostí šetřiti muselo.

Z listu Jeronýma Zanchia k D. Cratonovi, císařskému lékaři. Léta 1574.

Četl sem Bratrskou konfessí, kterouž si mi poslal, bedlivě a s zvláštním zalíbením. Nebo netoliko sem shledal celé jich učení srovnávati se s Písmy svatými, ale také zdálo se mi, jako bych před očima viděl upřímou tu a právě křesťanskou srdcí jejich pobožnost; jelikož se spatřuje, že cíl, k němuž směřují, uložili sobě ne všecko, což jest v Římské církvi, zcela hned od samého gruntu (jakž někteří činí) beze všeho rozdílu dokonce bořiti a vyvracet; ale aby církve své podle pravého, apoštolského a tak spasitelného pobožnosti pravidla vzdělávali, zavrhouce, což zavržení hodného jest, a napravíce, co se má napravit, co pak má zůstati, zachovajíce. A toť vlastně pravý a náležitý církve reformování způsob jest.

Ó, kdybychom všickni podle příkladu dobrých těchto Bratří na to též se vynaložili! Jistě bychom více pobožnosti, pokoje, svornosti, lásky (kterýmižto věcmi Bůh slaven bývá, a království Kristovo se vzdělává) i sami v sobě cítili i při jiných spatřovali. A k čemu, prosím, směřuje celé svaté Písmo? k čemu evangelium kázání? k čemu svátosti přisluhování? k čemu kázně ustanovení? Jediné abychom těmito zevnitřními pomocmi nastrojeni, zdržováni a zmocňováni jsouce, s pomocí vnitřní Ducha svatého jakož v pravé víře a lásce, tak i v konání dobrých skutků a svatosti života den ode dne více a více prospívali, aby (jakž apoštol dí) dokonalý byl člověk Boží, ke všelikému skutku dobrému hotový. Ačkoli tedy z částky k tomu přistupuji, což píšeš, že při nich více jest svědomí nežli vědomí, dokonce však nepovolují. Nebo mně se vidí, že ti prostáci v tom svém neumění moudřejší jsou, nežli mnozí mudráci s mnohým svým uměním.

Z listu D. Kašpara Oleviána, Heidelberského theologa, k B. Ondřejovi Stefanovi, staršímu Jednoty Bratrské v Moravě.

Ukázal mi doktor Ursinus vaše a doktora Langweita psání, z nichž sem porozuměl, že již dávno k tomu cíli, po němž i my dychtíme, snažně chvátáte; totiž abychom ne v hádkách, ale v skutečném činění, to jest v opravdovém k Bohu se obracení a pravé v Krista víře počátek, prostředek i konec náboženství našeho zakládali. Žádám tedy vás svým i Bratří, kteříž zde církvi slouží, jménem, abyšte tomuto Janovi Badyovi celý způsob a pořádek vaší církve oznámili etc. Z Heidebergka, 28. Aprilis 1574.

Ten týž k témuž.

Nemohu vymluviti, jak vysoce sobě toho díla Páně vážím, kteréž on v církvích vašich netoliko začal, ale již za mnohá léta vždy předce koná. Velice mne i mé v díle Páně

spolutovaryše k tomu, abychom o dobré zprávě církve s vámi rozmluvili, posledního tohoto věku porušenost nabádá.

Nebo žádostiví jsme tak stavěti, aby stavení i pro potomky stálo. Vidíme zajisté, jak veliká jest nestálost a jak rychlé proměny v těch církvích, kteréž jako práva svého zbavené, na samé politické zprávě prostě závislý. Kterémuž zlému nevyjde-li se časné vstříc, poznají to mnozí pobožní, že jsou (aspoň z větší částky) nadarmo běželi; mluvím o tom, což k stálosti stavení toho Božího a k zachování i „rozšíření celé zprávy Kristovy přináleží. V kteréž věci čím vás podělil Bůh, rozumíme tomu i lépe vyrozuměti žádostiví jsme, prosíce Pána, aby on sám k té věci prostředků poskytnouti ráčil. V pravdě, když způsob zarmoucený Německých obnovených církví spatřuji, všecken takměř trnu. Vidím, že obce bývaly hospodou církve; nyní pak na mnohých místech mění se v panství, tak že církvemi i samým nebeským učením svobodně vládnou. Příčina toho neposlední se býti vidí, že se mnohé církve příliš zprávě světa tohoto poddaly, jako by politika podstatná částka království Kristova byla. A tak nemohu než velice schvalovati vaše církve vzdělávání; kteříž na to jdete, aby církve vaše tak i zprávě světské, anobřž všechněm lidem k dobrému poddané byly, aby však nic svobodě jejich, kteréž jim Kristus krví svou dobyl, neucházelo.

Z Heidelbergka, 6. Septembris léta 1574.

Z psání Doktora Zachariáše Ursina k témuž.

Známý jest nám z vaší konfessí i o všech hlavních učeních křesťanského artikulích s námi jednostejný smysl i péče i pilnost k vedení na křesťany náležitého života. A v té částce zajisté ne bez příčiny vám toho štěstí přejeme a vás žádáme, že modlitbami svými u Boha nám nápomocni budete k dosažení té jeho milosti, z kteréž bychom poněkud hojnějšího v řádu a ozdobě křesťanské prospěchu dojíti mohli, a tak sami sebe soudíce, abychom nebyli ode Pána souzeni. Nebo, ačkolivěk žádost i snažnost naše k tomu směřuje, aby nějaký lepší řád vždy jednou mezi námi spatřován byl: však že jméno církevní kázně (an jedni nerozšafně a nezbedně na ni dotírají, jiní pak urputně a beze všeho rozdílu ji zamítají) tak v ošklihost vešlo, že větší díl jí se štítí, a aby z ní sešlo, o to usilují; tak že my sotva jméno a neb špatný stín té kázně dosavád zadržujeme.

Protož s hanbou a bolestí nám to přichází, že vidíme, an se nám vaším zdáním více přivlastňuje, nežli se u nás vskutku nachází. A však skrze to cítíme v sobě podnět, jímž

bychom vzbuzeni jsouce snažovali se vašemu i jiných pobožných dobrému o nás smýšlení vždy více dosti činiti.

19. Mai léta 1574.

Z orací Davida Chytraea o způsobu církví v Azii, Řecké zemi a Čechách etc.

Bratří v Čechách kázeň velmi šlechetně a přísně vedou. Při Božích službách žádného jiného kromě lidu známého jazyka neužívají; ačkoli některé kněží učené a jazyků cizích povědomé za našeho věku mezi sebou mají, a však aby co nejdáleji od náказы sofistské a mnišské vzdálení býti se zdáli, málo před tím ani jazykům ani svobodným uměním se naučili. A na mnoha místech ještě i nyní služebníci církve jazyku latinského dokonce nepovědomí, ale života všelijak šlechetného a v Pismích svatých pilně vycvičení jejich církvem předloženi jsou. Papežské ceremonie, buď samy z sebe bezbožné, neb sic jinače k vzdělání, pobožnosti a k kázni neúčinné dokonce zavrhlí, a na způsob první apoštolské církve sprostnosti a vážnosti všecken řád kázání, čtení, modliteb, zpěvu {kteréž z svatých sentencí a vybraných slov v pěkné rytmy složené Jeho Milosti císařské nedávno zjevně dedikovali) a jiné ceremonie své obnovili.

Z listu Petra Martyra k církvím Polským.

Léta 1556, Febr. 14.

Radím také, aby co nejdříveji možné i kázeň do církví vašich uvedena byla. Nebo jestliže z počátku, dokudž lidé vroucností k evangelium hoří, nebude přijata, nesnadně potom, když (jakž bývá) z toho vychládnou, připuštěna bude. Že pak bez ní daremná práce bývá, mnohé církve svým příkladem to osvědčují, kteréž od počátku svého napravení, nechtíce tak spasitelnému jhu šíje své podkloňovati, nikdy potom, co se mravů a života dotyce, žádnou jistou regulí nemohly v řád uvedeny býti. Odkudž to jde (což s velikou bolestí pravím), že všecko téměř, nepevně stojí, a odevšad zboření obávati se jest. Veliká tedy škoda a jistá církevní zkáza jest, jestliže moci kázně v nich nebude. A aniž může řečeno býti, že ty církve evangelium celé mají a právě hlásají, kteréž buď kázně nemají neb ji zlehčují, nic po ní nedychtíce. V pravdě, poněvadž v psaních evangelistských a epištolách apoštolských s takovou pilností se poroučí, musí každý vyznati, že ona není nejzadnější částka náboženství křesťanského. Odkudž to jde, že se zdají celého evangelium zanedbávati ti, kdož tak přední jeho díl od sebe odstrčili.

Z listu Jana Kalvína k urozenému panu Stanislavovi Ivanovi, šlechticovi Polskému.

Léta 1555, 21. Decembri.. O vašem s Valdenskými se spojení velmi dobrou nadějí mám; netoliko proto, že Bůh svatě jednomyslnosti, v níž se v jedno pojí Kristovi oudové, vždycky žehnati obyčej měl, ale že v těchto vašich počátcích Bratří Valdenských povědomost, kterouž Pán při nich dlouhým zkušením cvičil, velmi nápomocná vám bude, tu jistou nadějí márn. Protož pilně se vám náleží přičiniti, aby toto pobožné sjednocení vždy více a více utvrzeno bylo.

Z psání Wolfganga Muškule k Doktoru Lismaninovi do Polska.

Léta 1557, Oct. 28.

Kázeň církevní, kterouž mají Bratří, jest taková, že jest vinšovati, aby všechny církve Kristovy v tom s nimi se srovnaly. Ale jak by do těch církví mohla uvedena býti, kteréž záležejí v celých krajinách a obcích a vrchnost mají křesťanskou, ještě tomu nerozumím. [Nýbrž mnohem snáze, když by vrchnost neb jiná kázně neužívající církev (k níž by urputní pro nenávist kázně se obraceli) v cestě nebyla.]

Doktor Amandus Polanus,

byv do dvou let v domácnosti Bratrské, obyčej měl říkávati, že jiní mohou míti více povědomosti křesťanství, Bratří však že mají více skutku.

Dvoji cti hodnému knězi, Františkovi Rozentřytovi, zpravci církve Boží v Polském Lešně.

Ctihodný muži, přáteli a bratře v Kristu nejmilejší, v těchto zarmoucených časích port a kotva potěšení našeho jest pobožné s Bohem a s svatými jeho rozmlouvání a ustavičné přemýšlování o věcech velikých, v Božím slovu nám zaslíbených, kterýchž zde věrou, ačkoli mdlou, však vždy věrou požíváme. A tímž úmyslem já dal sem se do spisování Chronologie před léty dvanácti, v němž sem se mimo naději déle zdržel pro nesnáze, rostoucí skrze zlobivost některých theologů; a divícím se přátelům té mé nové práci říkával sem, že raději chci počítati nežli disputovati, proto že toto boření jakési a rozptylování, onono pak zbírání a shromažďování podobu má. Z té tedy práce mé vzrostla knížka tato, kteroužt' příležitostě posílám, žádaje laskavě, aby ne tak v tom špatném dárku, jako více v upřímé a pravé bratrské

mé k tobě náklonnosti zalíbení měl. Ptal sem se pilně Její Milosti paní jakož na jiné některé věci, tak i na způsob tvého zdraví; z jejíhož vypravování porozuměl sem takovým věcem, z nichž Bohu děkuji. Můžeš mi, můj nejmilejší bratře, věřiti, že nejsem z počtu těch, kteříž vaší Jednotě utrhají, ji šklubí a potupují; ale vinšoval bych té též, již vy z nesmírné Boží lásky máte a ostříháte, svaté církevní kázně opravdovosti. Náš ovčinec a naše stáje jsou bez dveří, závor a zámku. Kázání naše jdou u vítr a u povětří, mluvíme dříví a kamení, hluchým a němým, mrtvým a neb sotva odpolu živým; kromě toho že Bůh někdy zázračně mocí Ducha svatého a slova jeho, útrpností kříže a těžkostí metel svých nádoby milosrdenství sobě nastrojuje a Saule v Pavly mocí pravice své proměňuje. Jinače bychom jako Sodoma a Gomora zhynuli. Ale v té věci více modlitbami nežli netrpělivým naříkáním zpravit se může. Prosím, můj bratře, popatř na celé tělo církve, co nad ně bídnejšího? Od starších v Izraeli, to jest, od pyšných a lakomých, vsteklých mataeologů (marnotlachů) vychází nepravost. Nevím nyní horších na světě lidí, jako některé theology, kteříž vrch pobožnosti v těch slovích, která svatý Pavel tak v ošklivosti má, založili: Já jsem Pavlů, já Apollů etc., mezi tím z kůže loupí bratří a živé Kristovy oudy. Ó, můj jediný, přemilý Františku! Kdež jsou nyní ti blahoslavení časové, když sme, ty a já, v mladosti své u noh Božího muže Filipa před léty 28 sedávali! Kdež jest nyní ten věk! Zašli nám jasní ti dnové. Často se rozpomínám na slova jeho, jimiž zdání své o vašich Bratřích pronášel, říkáje: Bratří Čeští jsou lidé dobří a čistého učení, a v nenávisti jsou toliko pro pobožné ostříhání kázně, již Bůh slovem svým nařídil.

Ale svatá ta slova nyní ne jen od hloupého a bezbožného lidu, ale i od mistrů a služebníků nepravosti, to jest, od samých evangelitských doktorů se zamítají, vysmívají a i s těmi, kteříž je vynesli, do pekla odsílají. Kolikrát jsme slyšeli blahoslavenou tu duši zvolati: Milí mládenci, přijdou, přijdou temnosti! Pohled' na Německou zemi a užíš předpovědění tohoto žalostné a oplakání hodné splnění. Přišel již večer světa, a neb raději sama tmavá noc hrozných mrákot, Kristus v svých krvi se potí, políbením se nepřátelům k zabití zrazuje; zapírá se od Petra, opouští od milých svých; bok jeho kopím se prohání od bezbožných posluchačů našich. Ale vstanet' časem svým, ne vždycky zníti bude ten hlas jeho: Bože můj, Bože můj, proč si mne opustil? Taket' někdy přemůže a pošlapá nepřátely a bude vítěznou píseň zpívati: Vstupuji k Otci; budu smrtí tvou, ó smrti; dána jest mi všeliká moc etc. Tím jedinkým potěšením já stojím, a když jiní Kristu na kříži umírajícímu se posmívají, já biji prsy své a k těm, kteříž pod křížem stojí, v pláči a v bolestech se přitovaryšují, vzkříšení života, vítězství a triumfu Kristova očekávaje. To já tobě, svatý muži, úmyslem upřímým z pravé k tobě lásky píši žádaje, aby tyto věci myslí pobožnou, jakouž v pravdě ode mne psány jsou,

přijal a na dobrou stranu vyložil. Prosím a zavazuji tebe skrze milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista, aby přátelstvím svým nepohrdal; ale poněvadž tělem a místem jsi vzdálen, v lásce a modlitbách svých mne sobě poručena měl, a není-li za obtížné, kratičkým psáničkem stálosti své ke mně náklonnosti potvrdil. O mně toto celé smýšlení měj, že věrou, vyznáním, nadějí, modlitbami, láskou k Bohu i k bližním, bídami, bolestmi, nenávisť k ďáblu, utíkáním hříchu, snažností života pobožného s tebou a svatou Jednotou vaší všelijak spojen sem i budu v druhém životě, v kterémž mnozí z těch, kteříž zde za prokletí a povrhel byli, stkvíti se budou v nebesích, mnozí pak z těch, jenž zde od lidí ospravedlňováni, kanonisováni a (at' s papeženci dím) mezi svaté od učitelů lži počteni byli, budou jiskrami a popelem v pekle.

Měj se dobře v laskavé pomoci a požehnání Pána našeho Ježíše Krista. Pán Bůh s tebou, můj Františku. Mne tebe milujícího zase miluj. Milujž tebe Pán náš Ježíš Kristus. Amen.

20. Martii z Fryštátu (v Dolním Slízku, Polský Kožuchov), z domu poroby mé léta 1579.

Tebe uctivě milující

Abraham Bucholcer.